

Veerkrachtig waterbeheer: leven met
water

Datum	18 oktober 2024
Ons kenmerk	
Opgemaakt door	Financiën en Planning & Controle
team	
	Commissie

Inhoudsopgave

Woord vooraf.....	4
1 Inleiding	6
2 Externe en interne ontwikkelingen	9
2.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar/meerjarenraming	9
2.2 Belangrijkste afwijkingen.....	9
2.3 Uiteenzetting uitgangspunten en normen	10
2.4 Afwijking uitgangspunten en normen t.o.v. vorige begroting.....	10
3 Programmabegroting	11
3.1 Veiligheid	11
3.2 Watersysteem landelijk gebied	16
3.3 Wonen en Zuiveren.....	23
3.4 Besturen en belastingen	30
3.5 Programma-overstijgende doelen.....	35
3.6 Overzicht dekkingsmiddelen	39
3.7 Heffing vennootschapsbelasting	39
3.8 Onvoorzien	39
4 Raming belastingopbrengsten en toelichting	40
4.1 Criteria, grondslagen en kwijtscheldingsbeleid	40
4.2 Watersysteembeheer	41
4.3 Zuiveringsbeheer.....	41
4.4 Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen	41
5 Paragrafen.....	43
5.1 Uiteenzetting van de financiële positie	43
5.2 Assetmanagement	48
5.3 Bedrijfsvoering	49
5.4 Openbaarheidsparagraaf.....	51
5.5 Verbonden partijen	51

6	Financiële begroting.....	58
6.1	Gehanteerde uitgangspunten en normen.....	58
6.2	Overzicht van baten en lasten en toelichting.....	58
6.3	Voorgenomen investeringen en toelichting	59
6.4	Geprognosticeerde balans.....	59
7	Besluit ter vaststelling en goedkeuring	60

Woord vooraf

Voor u ligt de begroting 2025 van het algemeen bestuur van waterschap Vallei en Veluwe.

Naast een controlerende en vertegenwoordigende taak, heeft het algemeen bestuur een belangrijke kaderstellende taak, die onder meer tot uiting komt in de uitoefening van het budgetrecht. Van dat recht maakt het algemeen bestuur gebruik door het vaststellen van een voorjaarsbrief, die weer input is voor de begroting.

De voorjaarsbrief 2025, die op 24 juni 2024 werd vastgesteld, had onder andere als kernboodschap: *"Gezien de grote maatschappelijke opgaven gecombineerd met de toenemende dynamiek in onze omgeving nemen de uitdagingen toe om onze doelen daadwerkelijk te kunnen realiseren, maar ook om hiervoor betrouwbare meerjarenprognoses te maken. We zijn beleidsrijk met een vastgestelde geactualiseerde Blauwe Omgevingsvisie (BOVI2050) en Blauw Omgevingsprogramma (BOP) 2022-2027 dat op schema ligt. Daarmee zijn we op inhoud koersvast. De focus ligt de komende jaren op het versterken van de uitvoeringskracht en tegelijkertijd het creëren van stabiliteit in de organisatie."*

De genoemde grote maatschappelijke opgaven, denk daarbij aan netcongestie, de landbouwtransitie, woningbouwopgave en de waterkwaliteit, vragen om ingewikkelde keuzes en continu balanceren.

Het veranderende weer, met steeds meer extremen zowel qua droogte als qua neerslag, vraagt om een gebalanceerd bodem- en watersysteem dat dit soort extremen zoveel mogelijk kan opvangen. Maar ook om goede communicatie naar onze inwoners en partners. Niet alle extremen zullen altijd kunnen worden opgevangen. Er zijn grenzen aan de maakbaarheid. We moeten op zoek naar een evenwicht, waarin we een veerkrachtig watersysteem combineren met acceptatie van de veranderende omstandigheden.

De balans moet ook worden gezocht in afwegingen voor nu en later. Ons streven blijft dat we zo min mogelijk afwentelen op toekomstige generaties. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het 'water en bodem sturend'-beleid van het vorige kabinet waren daarvoor belangrijke instrumenten. We zijn dan ook benieuwd wat de concrete uitwerking zal zijn van het Regeerprogramma van het in 2024 aangetreden kabinet op het gebied van water.

In de kernboodschap uit de voorjaarsbrief leest u ook dat onze focus de komende jaren ligt op het versterken van de uitvoeringskracht. De opgaven waar we de komende jaren als waterschap voor staan, vragen om veel menskracht. In deze tijd van krapte op de arbeidsmarkt is dat een grote uitdaging. We gaan daarom op zoek naar manieren om de juiste mensen met de juiste vaardigheden te kunnen aantrekken en behouden. Ook verkennen we nieuwe samenwerkingsmogelijkheden met partners en marktpartijen. Tegelijkertijd versterken we de stabiliteit van de bestaande organisatie.

Zo blijven we werken aan een waterschap dat klaar is voor de uitdagingen van de toekomst.

Marijn Ornstein
Dijkgraaf

1 Inleiding

In de Voorjaarsbrief (hierna: VJB) heeft het bestuur op basis van gestelde doelen, ontwikkelingen en risico's de kaders vastgesteld voor 2025 en verder. De impact van het bestuurlijk vastgestelde activabeleid en nieuwe regelgeving op het gebied van beheer in het watersysteem (gedragscode flora en fauna) vanaf 2025 leiden tot een plus op de kaders. In paragraaf 2.4 wordt de financiële impact verder toegelicht. Daarnaast zijn de lastendrukprofielen aangepast op basis van landelijke afspraken medio 2024. Daardoor is de lastendruk ten opzichte van het kader in de VJB niet vergelijkbaar in bedragen, maar wel in percentages.

De voorliggende begroting leidt tot onderstaande lastendrukontwikkeling.

Begroting 2025 + mjp						% stijging				
per profiel	2025	2026	2027	2028	2029	2024 2025	2025 2026	2026 2027	2027 2028	2028 2029
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	141	144	149	154	158	8,1%	1,5%	3,6%	3,7%	2,5%
Huishoudens (met huur woning)	295	298	310	325	335	6,7%	0,9%	4,2%	4,6%	3,2%
Huishoudens (met eigen woning)	374	379	394	410	421	7,2%	1,4%	3,8%	4,0%	2,8%
Agrarisch bedrijf BEMALEN	4.858	5.047	5.214	5.357	5.467	12,4%	3,9%	3,3%	2,7%	2,0%
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	3.374	3.502	3.619	3.719	3.796	12,2%	3,8%	3,3%	2,8%	2,1%
Natuurterrein	3.058	3.184	3.288	3.375	3.442	13,1%	4,1%	3,3%	2,6%	2,0%
Groothandel	1.115	1.135	1.175	1.216	1.246	7,4%	1,8%	3,5%	3,5%	2,5%
Productiebedrijf voedingsmiddelen	25.978	26.131	27.302	28.664	29.666	5,9%	0,6%	4,5%	5,0%	3,5%

Nieuwe verslaggevingsregels

Vanaf 2025 gelden er nieuwe verslaggevingsregels. Hiermee komt naar wij verwachten ook een einde aan de verschillen tussen waterschappen in hanteren van terminologie. We volgen het model dat de Unie van Waterschappen hiervoor heeft opgesteld. In hoofdstuk 6, de financiële begroting, zijn deze nieuwe regels het meest zichtbaar. Dat betekent dat er naast de begroting ook uitvoeringsinformatie is. Elk waterschap heeft daarin keuzemogelijkheden. Wij kiezen we ervoor om in hoofdstuk 6 een overzicht van baten en lasten naar kostenrubrieken op te nemen.

Uitvoeringskracht vergroten binnen de kaders

We zijn beleidsrijk met een vastgestelde geactualiseerde Blauwe Omgevingsvisie (BOVI2050) en Blauw Omgevingsprogramma (BOP) 2022-2027. De realisatie van de afgesproken doelen en maatregelen ligt op schema. We staan voor grote opgaven de komende jaren met een enorme hoeveelheid werk zoals het ontwikkelen van beleid voor ruimtelijke ordening en het bouwen van rwzi's als in het herontwerpen en robuuster maken van het watersysteem. De komende jaren ligt de focus op het versterken van de uitvoeringskracht en het creëren van stabiliteit binnen de organisatie. Dit omvat:

- goed en slim programmeren om in te spelen op kansen en risico's
- investeren in het welzijn en de ontwikkeling van medewerkers
- ontwikkelen van strategisch personeelsbeleid
- integrale inspanningen op het gebied van projectmanagement
- datagedreven werken
- informatievoorziening
- bedrijfsvoering.

Het doel is om te groeien naar een toekomstbestendige en open netwerkorganisatie.

Om de programmering uit te kunnen voeren is de beschikbare capaciteit een belangrijke voorwaarde. Het aantal openstaande vacatures binnen het waterschap is hoog, doordat de vacatures in de huidige arbeidsmarkt moeilijk in te vullen zijn. De openstaande vacatureruimte benutten we actief om urgente capaciteitsknelpunten op te lossen zonder het kader van de personeelslasten te verhogen. Daarmee brengen we de bezettingsgraad en uitvoeringskracht omhoog. Bij een veranderende dynamiek op de arbeidsmarkt geeft deze bewuste extra formatie een financieel risico (zie risicoparagraaf). Indien nodig wordt het bestuur hierover actief geïnformeerd.

Meerjarige ontwikkelingen

In de VJB zijn de ontwikkelingen en risico's beschreven rondom netcongestie, het Hoogwaterbeschermings-programma (HWBP) en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Voor 2025 heeft dit geen impact op de programmering. Meerjarig heeft de nieuwe koers van het kabinet wel invloed op het waterschap. Door het wegvallen van het NPLG onderzoeken we momenteel scenario's en daarbij horende keuzes voor het waterschap en de samenwerking. Deze worden in de Voorjaarsbrief 2026 voorgelegd aan het bestuur.

Ten aanzien van de meerjarenprogrammering is (zoals in de VJB aangekondigd) een analyse gemaakt van een realistische programmering van het zuiveringsbeheer. Dit leidt tot een lager investeringsvolume. Deze is voor 2025 opgenomen in de huidige begroting. Op basis van de langetermijnvisie waterzuivering stellen we een integraal masterplan op, dat in 2025 wordt vertaald naar een investeringsprogramma voor de komende 20 jaar.

Programmering binnen de bestaande bestuurlijke prioritering

Door het algemeen bestuur is in 2022 de koers 'water en maatschappij' vastgesteld. Naast het BOP geeft deze koers richting aan afwegingen in de programmering. Er zijn momenteel geen ontwikkelingen die om een nieuwe prioritering van het bestuur vragen voor 2025.

De belangrijkste elementen uit de koers 'water en maatschappij' op een rij:

- We zetten onze mensen en middelen in, daar waar we de grootste maatschappelijke impact behalen;
- We zetten in op de maatschappelijke opgaven Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en verstedelijking. Vanuit 'water en bodem sturend' willen we aan de voorkant van ruimtelijke ontwikkelingen aan tafel zitten;
- We verkrijgen inzicht in de actuele staat van onze assets en risico's en ontwikkelen assetmanagement in een versneld tempo door;
- We richten ons op toekomstbestendigheid. We werken toe naar een gezond water bodemsysteem, waarbij we als waterschap het principe van 'niet afwentelen' hanteren, niet op toekomstige generaties, niet naar andere gebieden of functies en niet van privaat naar publiek;
- We ontwikkelen een visie op 'onderzoek & ontwikkeling'.

Monitoring Blauw Omgevingsprogramma (BOP)

Er is nu een jaar ervaring opgedaan met de effectmonitoring van het BOP met behulp van indicatoren met bijbehorende nulsituatie en streefwaarden van de doelen. In 2024 zijn op basis van de eerste versie aanvullingen en verbeteringen doorgevoerd. In de huidige begroting is de vernieuwde indicatorset opgenomen.

2 Externe en interne ontwikkelingen

2.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar/meerjarenraming

In de VJB zijn drie nieuwe ontwikkelingen beschreven, die invloed hebben op het samenspel van realisatie van onze doelen, de financiële positie en het belastingtarief. De impact van de ontwikkelingen was bij de voorjaarsbrief nog niet voldoende uitgekristalliseerd. Onderstaand beschrijven we nader waar concretisering in de begroting en meerjarenraming wel mogelijk is.

Netcongestie

De situatie rondom netcongestie is ongewijzigd en we verwachten dat dit zeker tot 2030 relevant blijft. Onze reactie hierop is verder toegelicht in paragraaf 3.5.2 'Energietransitie'.

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

Het nieuwe kabinet zet het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) niet verder door. Hoe de provincies Utrecht en Gelderland dit concreet gaan vertalen is nog niet duidelijk. In de voorjaarsbrief is aangegeven dat we scenario's ontwikkelen hoe we onze opgaven in het landelijk gebied kunnen realiseren en hoe we dit financieel vertalen.

Die uitvoeringsscenario's zijn grofweg:

- gebiedsgericht en integraal in provinciale programma's landelijk gebied (VLGG/UPLG)
- eigenstandig als waterschap meer sectoraal en kleinschaliger
- een combinatie van scenario 1 en 2 met verschillen per provincie en per gebied (lappendeken)

We verwachten in de voorjaarsbrief 2026 meer te kunnen aangeven over deze doorvertaling naar scenario's en keuzes. Voor meer toelichting refereren wij naar paragraaf 3.2 'Watersysteem landelijk gebied'.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Het doel van de alliantie HWBP is om in 2050 alle primaire waterkeringen te laten voldoen aan de veiligheidsnormen. De verwachte versterkingsopgave is ten opzichte van de start van het HWBP toegenomen mede door klimaatverandering. Door deze toenemende opgave en ook gestegen (grondstof)prijzen stijgt het kostenniveau van versterkingsprojecten en daarmee de kosten van het totale programma. De huidige afspraken rondom de financiering van het HWBP zijn hierdoor ontoereikend om de doelstelling in 2050 te halen. De verwachting is dat aan het eind van de planperiode (2029/2030) leidt tot een structureel fors hogere bijdrage van de alliantiepartners. Hierover is een besluit genomen in de vergadering van het algemeen bestuur in september 2024. Dit heeft tot gevolg dat de bijdrage aan het HWBP wordt verhoogd (dit is in het meerjarenperspectief doorgerekend). Dit leidt tot een verhoging van circa 8% van het tarief vanaf 2030.

2.2 Belangrijkste afwijkingen

Bij de opzet van de begroting hebben we rekening gehouden met de nieuwe regelgeving zoals deze per begrotingsjaar 2025 van toepassing is.

In de VJB is het aanvullend kader voor 2025 ten opzichte van de meerjarenraming bij de begroting 2024 goedgekeurd door het algemeen bestuur. Het totale kader van de netto kosten voor de begroting 2025 en de meerjarenraming is opgenomen in onderstaande tabel.

Bedragen x € 1 miljoen	2025	2026	2027	2028	2029
Netto kosten	215,4	219,5	231,5	242,2	249,9
Ecosysteemdiensten	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Bijdrageregeling Ontvlechten Waterstromen	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Totaal kader netto kosten VJB 2025	216,7	220,8	232,8	243,5	251,2
Waarvan netto kosten per taak					
Watersysteembeheer	92,0	94,9	98,3	101,2	104,9
Zuiveringsbeheer	124,7	125,9	134,5	142,3	146,3

De begroting past binnen het financiële kader in de VJB (€ 0,4 miljoen lager). Als gevolg van nieuwe regelgeving en besluitvorming algemeen bestuur komen we in totaliteit voor 2025 € 1,1 miljoen hoger uit. In onderstaande tabel zijn de aanpassingen opgenomen.

Lasten/baten	Bedrag (x € 1 mln)
Personele lasten	0,3
Lagere rentelasten	-1,4
Keuringen/inspecties uit 2024	1,0
Onderhoudskosten	1,0
Beheerkosten	-0,8
Energielasten	0,8
Overige beïnvloedbare lasten	0,1
Overige beïnvloedbare baten	-1,0
Overige lasten	-0,3
Overige baten	-0,2
Subtotaal tov kader VJB	-0,4
Impact afschrijvingsbeleid	1,0
Lasten gedragscode	0,5
Totaal toename per saldo	1,1

2.3 Uiteenzetting uitgangspunten en normen

Loonkosten

Voor de autonome salarisontwikkeling maken we gebruik van de ramingen van het CPB. Het stijgingspercentage bedraagt voor de loonkosten sector overheid 4,4% voor 2025. Vanaf 2026 gemiddeld 4,2%.

Inflatie

De inflatie bedraagt voor het jaar 2025 2,8%. Vanaf 2026 gemiddeld 2,3%.

Rente

Als rentepercentage voor nieuwe investeringen is in 2025 gerekend met 3%, in 2026 met 2,75% en vanaf 2027 met 2,5%.

2.4 Afwijking uitgangspunten en normen t.o.v. vorige begroting

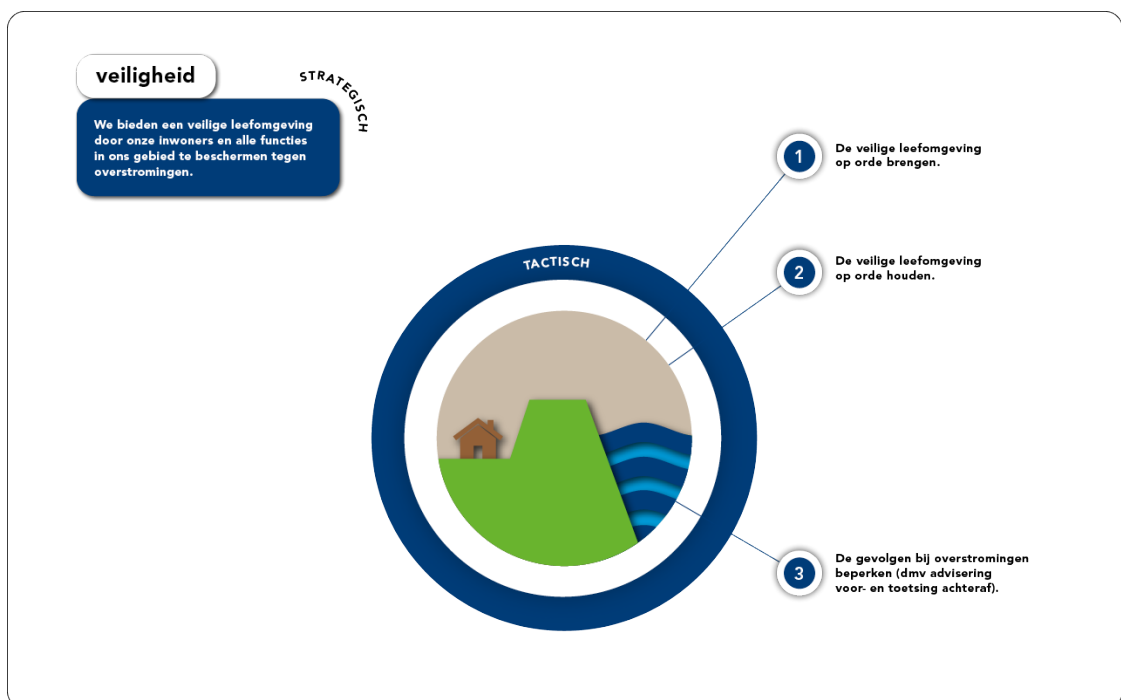
De gehanteerde normen en uitgangspunten ten opzichte van de VJB zijn ongewijzigd.

3 Programmabegroting

3.1 Veiligheid

Dit willen we bereiken

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Nulsituatie (2020)	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026	Doel 2027
We bieden een veilige leefomgeving door onze inwoners en alle functies in ons gebied te beschermen tegen overstromingen.							
De veilige leefomgeving op orde brengen							
Aantal gerealiseerde dijkverbeteringen (cumulatief)	aantal gerealiseerde dijkverbeteringen		2	2	2	3	3
Er worden (tijdelijke) beheer- en noodmaatregelen getroffen om risico's af te dekken in de periode tot de uitvoering van de verbeterprojecten.	%	100	100	100	100	100	100
We bepalen hoe we invulling geven aan het meerlaagsveiligheidsprincipe. Positiebepaling WSVV - goedgekeurd door AB	Aantal			0	1	1	1
De veilige leefomgeving op orde houden							
De primaire kering is beoordeeld volgens de landelijke planning	%	30	100	100	100	100	100
De regionale kering is getoetst	%	0	30	100			
De overige keringen zijn beoordeeld door beheerders	%	100	0	10	100	100	100
De gevolgen bij overstromingen beperken							
Aantal calamiteitenoefeningen met relevante stakeholders per jaar (5x per jaar)	%	100	100	100	100	100	100
Actuele overstromingsinformatie delen met gebiedsteams (2x per jaar)	Aantal			2	2	2	2

Dit gaan we realiseren

De veilige leefomgeving op orde brengen

Voor de versterking van de primaire keringen werken we samen met andere waterschappen en het Rijk in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) om in 2050 aan de wettelijke waterveiligheidsnorm te voldoen. Eind 2024 worden er besluiten genomen op landelijk niveau om het HWBP betaalbaar en haalbaar te houden voor de periode 2030-2036. Dat is een belangrijke randvoorwaarde om de norm te kunnen halen. In 2025 werken we aan inzicht en besluitvorming voor de lange termijn (periode 2036-2050). Waterschap Vallei en Veluwe werkt in diverse bestuurlijke en ambtelijke nationale gremia actief mee om dit mogelijk te maken.

We zorgen ervoor dat de gebiedsontwikkeling en dijkverbetering Grebbedijk wordt voorbereid voor de uitvoeringsfase. Daarvoor ronden we in 2025 de projectbesluit-procedure af.

Voor de IJsseldijken breiden we in 2025 het monitoringsnetwerk uit, zodat we nog meer inzicht te krijgen in de faalmechanismen bij hoogwatersituaties, waardoor we het beeld van onze versterkingsopgaven langs de IJssel scherper krijgen. Voor de IJsseldijken ronden we de trajectaanpak af. Daaruit komt een eerste programmering van dijkvakken die we gaan aanpakken. Deze programmering bespreken we met het HWBP en gaan naar verwachting van start met de ingangstoets van het eerste dijkvak.

De principes van 'water en bodem sturend' vragen een nadere uitwerking op het gebied van waterveiligheid. Die nadere uitwerking kunnen we echter niet alleen, maar doen we in afstemming met onze partners. We bespreken het thema meerlaagsveiligheid met onze partners en gaan na wat we samen moeten inregelen voor dit thema. In 2025 willen we

nagaan welke beleidskeuzes dat ons waterschap biedt. Nadat deze beleidskeuzes gemaakt zijn, starten we met de implementatie van eventuele maatregelen of afspraken. Daardoor kunnen we onder andere in het ruimtelijk domein beter adviseren over toekomstbestendige keuzes.

De ontwikkelingen in de klimaatscenario's en rekenvoorschriften volgen we op de voet en we ondernemen actie waar nodig.

Voor de lopende gebiedsontwikkeling Hoenwaard 2030 wordt het voorkeursalternatief (vka) gefaseerd uitgevoerd. Samen met onze samenwerkingspartners bereiden we dit voor om de maatregelen uitvoerbaar te krijgen. Vooruitlopend op het voorkeursalternatief ronden we in 2025 de versnelde versteviging van de Hoenwaardkade af. Hierdoor wordt meer stabiliteit geboden en is de kans op herhaling van een doorbraak van de kade minimaal.

De veilige leefomgeving op orde houden

In 2025 hebben we voor onze waterkeringen de benodigde beheer- en crisismaatregelen in beeld, naast wat ervoor nodig is om die op orde te brengen en te houden. Ook starten we in 2025 met het op orde brengen van het legger- en beheerregister voor alle waterkeringen rekening houdend met de landelijke afspraken vanuit het principe 'water en bodem sturend'.

We informeren onze partners actief over de veiligheidstoestand van onze waterkeringen en waterveiligheid met onze waterveiligheidsrapportage. Het is belangrijk deze informatie ook beschikbaar te hebben voor inwoners van ons beheergebied in het kader van waterbewustzijn. Daarvoor ontwikkelen we een publieksvriendelijke digitale omgeving.

In 2025 en verder hebben we een stevige strategische inbreng op ambtelijk en strategisch niveau in het Programma Integraal Riviermanagement (IRM), Deltaprogramma's IJsselmeergebied en Rijn-Oost en borgen daar de waterschapsbelangen op regionaal niveau.

Het beverbeleid voor ons beheergebied wordt in 2025 afgerond waarin ook beleid over waterkeringen is opgenomen. Afhankelijk van de uitkomsten wordt een uitvoeringsprogramma opgesteld en voorgelegd.

Voor de regionale keringen ronden we de toetsing af. Dit doen we ook voor de overige keringen. We bekijken of deze op orde zijn en of er verbeteringen nodig zijn.

De gevolgen bij overstromingen beperken

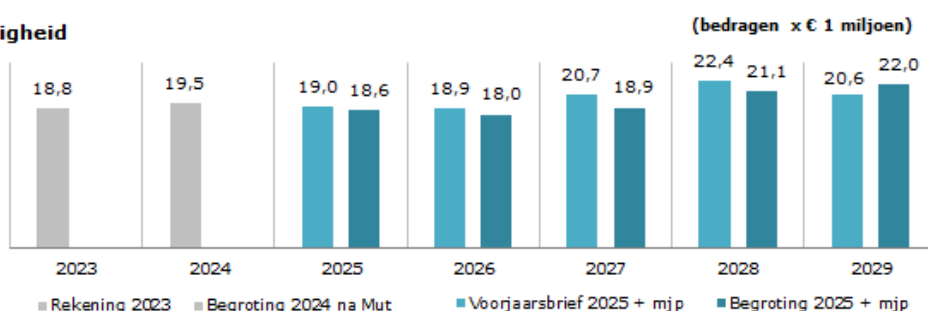
Extreem hoge waterstanden, wind en hevige regenval kunnen in korte tijd tot onveilige situaties leiden. De nieuwe klimaatscenario's voor Nederland van het KNMI (oktober 2023) hebben grote consequenties voor het waterbeheer in de toekomst. Waterbewustzijn is onlosmakelijk onderdeel van ons werk, want ons eigen handelen en de keuzes die we maken in het ruimtelijk domein beïnvloeden onze waterveiligheid. Het verder uitwerken van opgaven voeren we in 2025 uit.

We bespreken met onze gebiedspartners de overstroomingsscenario's die we hebben opgesteld. We informeren hen ook over de uitkomsten van bovenregionale stresstesten die een beeld geven van de gevolgen van extreme neerslag in ons gebied. In 2025 spreken we intensief met gemeenten en veiligheidsregio's de waterveiligheid (o.a. over meerlaagsveiligheid) en leggen we onze rol scherper vast.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

1. Waterveiligheid

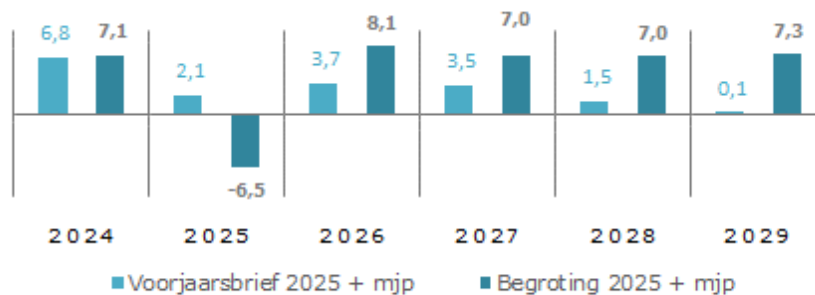
Begroting 2025 + mjp	REK	BnM	BEG	MJP ----->			
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1. Waterveiligheid							
1. Lasten	21,1	21,4	20,7	20,1	21,2	22,9	23,9
2. Baten	-2,3	-1,9	-2,2	-2,1	-2,3	-1,8	-1,8
NETTO Programma Kosten	18,8	19,5	18,6	18,0	18,9	21,1	22,0

*BnM=begroting na mutaties (actuele begroting)

Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor dit programma zien. De meerjarenraming laat in 2025 een daling in kosten zien ten opzichte van de voorjaarsbrief. Dit wordt met name veroorzaakt door meer bestede uren van personeel die worden geactiveerd (stijging baten) in verband met het project Grebbedijk en een minder grote stijging van de bijdrage aan het vereveningsfonds HWBP (daling lasten) dan verwacht bij de voorjaarsbrief. Laatst genoemde heeft een structurele doorwerking.

De € 18,6 miljoen voor 2025 bestaat uit de volgende componenten:

- vereveningsfonds HWBP-bijdrage € 11,3 miljoen
- aanleg, beheer- en onderhoudskosten waterkeringen € 4,7 miljoen
- muskusrattenbestrijding € 1,1 miljoen (inclusief bijdrage aan het samenwerkingsverband Muskusrattenbeheer)
- overige kosten: met name onderzoek en toetsingen € 1,4 miljoen

*Investerings***NETTO¹ PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)**

NETTO	7,1	-6,5	8,1	7,0	7,0	7,3
UITGAVEN	7,7	6,0	24,1	21,8	21,8	24,6
INKOMSTEN	0,6	12,5	16,0	14,8	14,8	17,3

De investeringen bestaan met name uit onderstaande lopende projecten (netto programma-investeringen, bedragen x € 1 miljoen).

Grebbeijk

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
NETTO	6,3	-7,3	5,5	5,5	5,5	5,5
UITGAVEN	6,4	4,9	17,2	17,2	17,2	17,2
INKOMSTEN	0,2	12,2	11,7	11,7	11,7	11,7

Hoerwaard2030

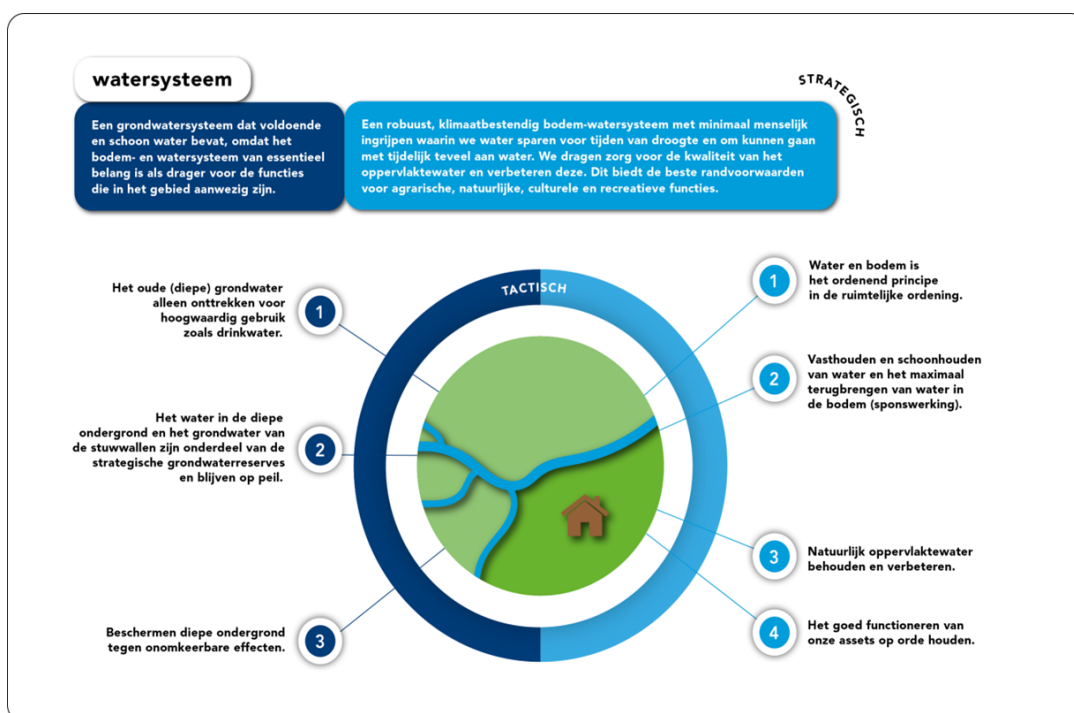
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
NETTO	0,7	0,6	2,9	1,5	1,5	1,5
UITGAVEN	1,0	0,9	6,9	4,6	4,6	4,6
INKOMSTEN	0,3	0,3	4,0	3,1	3,1	3,1

¹ Als in enig jaar de nettowaarde < 0, dan is er sprake van een subsidiebijdrage (hetzij bevoorschotting, hetzij afrekening) vanuit het HWBP, die hoger is dan onze uitgaven.

3.2 Watersysteem landelijk gebied

Dit willen we bereiken

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Nulsituatie (2020)	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026	Doel 2027
Een grondwatersysteem dat voldoende en schoon water bevat, omdat het bodem- en watersysteem van essentieel belang is als drager voor de functies die in het gebied aanwezig zijn.							
Het oude (diepe) grondwater alleen onttrekken voor hoogwaardig gebruik zoals drinkwater							
Adviezen aan provincie m.b.t. afname onttrekkingen ten behoeve van niet-hoogwaardig gebruik (bestaand en nieuw)	%	0	0	40	100	100	100
Het water in de diepe ondergrond en het grondwater van de stuwwallen zijn onderdeel van de strategische grondwaterreserves en blijven op peil							
Afname of gelijkblijvende omvang grondwateronttrekkingen door bronbemalingen	miljoen m3	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Een robuust, klimaatbestendig bodem- watersysteem met minimaal menselijk ingrijpen waarin we water sparen voor tijden van droogte en om kunnen gaan met tijdelijk teveel aan water. We draaien zorg voor de kwaliteit van het oppervlaktewater en verbeteren deze. Dit biedt de beste randvoorwaarden voor agrarische, natuurlijke, culturele en recreatieve functies.							
Water en bodem is het ordenend principe in de ruimtelijke ordening							
Het watersysteem voldoet aan de omgevingswaarden voor wateroverlast.	%	99,8	99,8	99,5	99,5	99,5	99,5
Vasthouden en schoonhouden van water en het maximaal terugbrengen van water in de bodem (sponswerking)							
Toename spongititeit zomer-winter	-	4,83	4,83	4,83	4,88	4,93	5,08
Natuurlijk oppervlakte water behouden en verbeteren							
Voldoen aan de ecologische doelen van de KRW (4 biologische kwaliteitselementen)	%	72	59	70	80	90	100
Voldoen aan de ecologische doelen van de KRW (biologie ondersteunende parameters)	%	34	41	55	65	75	100
Voldoen aan de chemische doelen van de KRW (prioritaire stoffen)	% water-lichamen	0	0	100	100	100	100
Voldoen aan de chemische doelen van de KRW (prioritaire stoffen)	gemiddeld % van parameters welke voldoen			100	100	100	100
De aangewezen zwemwateren voldoen aan de Europese zwemwaterrichtlijn. (score 'goed')	%	100	100	100	100	100	100

Dit gaan we realiseren

Het goed functioneren van het watersysteem

Na een aantal droge jaren hebben we het afgelopen jaar te maken gehad met extreem veel neerslag. Als waterschap zijn we er helaas niet altijd in geslaagd om alle ruimtelijke functies goed te faciliteren en schade te voorkomen. We worden geconfronteerd met grenzen aan de maakbaarheid. Ook toont het aan dat we een goede balans moeten vinden tussen het omgaan met te veel en te weinig water, zodat ons grond- en oppervlaktewatersysteem robuust wordt en extremen kan opvangen.

De regeling Watersparen ontwikkelen we van een meer verkennende, experimentele fase naar een structurele aanpak. Meer complexe aanvragen voor Watersparen pakken we in 2025 op en voeren we uit. Dit vraagt borging van continuïteit in tijd en geld.

We houden water vast door stuwen hoog te houden en het peilregime daarop aan te passen. Hierbij werken we minder met vaste peilen per jaargetijde, maar meer op basis van actuele en voorspelde weersomstandigheden, binnen de bandbreedte van de peilbesluiten.

In 2025 wordt de toetsing van het functioneren van het watersystemen aan de NBW-normen voor wateroverlast uitgevoerd. Daarbij maken we gebruik van een integraal modelinstrument zodat we ook het vraagstuk van watertekort direct kunnen meewegen. Op basis van de toetsingsresultaten treffen we maatregelen om wateroverlastknelpunten weg te nemen, zodat het watersysteem blijft voldoen aan de omgevingswaarde voor wateroverlast.

De studie over water vasthouden en het voorkomen van oppervlakkige afstroming heeft in 2024 waardevolle inzichten gegeven voor enkele focusgebieden. Het heeft het effect van maatregelen in de haarvaten van het watersysteem verduidelijkt. Daarom breiden we deze studie in 2025 uit naar ons hele beheergebied. Ook gaan we de afvoerenkaart actualiseren en in het kader van de langetermijnstrategie van het Delta Programma IJsselmeergebied voeren we een gevoeligheidsanalyse uit in het deelgebied Vallei en Eem.

In nauwe samenwerking met de betreffende provincie werken we verder aan de herziening van de peilbesluiten in Arkemheen en Eemland. Het streven is om die in 2025 vast te stellen.

Bij het onderhoud van watergangen gaan we in 2025 verder met het herstellen van schade door plaagsoorten en het terugdringen van exoten. Daarbij wegen we effectiviteit en maatschappelijke kosten. We hebben een speciale focus op de Japanse duizendknoop en we nemen bij kades en dijken maatregelen om de graafschade te beperken.

Beschermen van de grondwatervoorraad

Met medeoverheden en watergebruikers (drinkwater, industrie, landbouw en particulieren) zet het waterschap zich in om nadere afspraken te maken over spaarzaam verbruik, de verdeling van het beschikbare grond- en oppervlaktewater en het vergroten van de waterbeschikbaarheid. Zo zoeken we met de provincie en Vitens naar een passende balans tussen de urgente vraagstukken rondom een toenemende watervraag en onze ambitie naar een toekomstbestendig en robuust grondwatersysteem. Daardoor zijn we beter bestand tegen de impact van meer grondwaterstijging. In dat kader doen we onderzoek naar de grondwateraanvulling op de Veluwe en de kwelstromen.

Het laatste jaar zijn we bezig het inzicht op de onttrekkingen van grondwater te verbeteren. Om de situatie goed te kunnen monitoren is blijvende aandacht nodig. Daarnaast adviseren we de komende jaren de provincie steeds meer bij vergunningsaanvragen voor grote onttrekkingen.

In samenwerking met de betrokken partners bij de Blauwe agenda Utrechtse Heuvelrug realiseren we de uitvoeringsagenda. Binnen het programma Eerbeek-Loenen 2030 werken we met de gemeente Brummen, Industriekern Eerbeek Loenen (IKEL) en provincie Gelderland samen aan beekherstel en de Waterrotonde, waarmee de grote grondwateronttrekkingen van de papierindustrie aanzienlijk gereduceerd gaan worden.

Water en bodem is het ordenend principe in de ruimtelijke ordening

Voor de transitie van het landelijk gebied en de invulling van 'water en bodem sturend', zijn we afhankelijk van de besluitvorming vanuit het Rijk. Het nieuwe kabinet lijkt na afschaffing van het transitiefonds nu ook het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) niet verder door te zetten. Hoe het kabinet de doelen wel wil halen is nog niet duidelijk. Ook hoe provincie Utrecht en Gelderland deze koerswijziging concreet gaan vertalen is nog niet duidelijk. Als waterschap willen we blijven inzetten op samenwerking en bottom-up-aanpak vanuit gebieden en mensen.

In de voorjaarsbrief is aangegeven dat we scenario's ontwikkelen hoe we onze opgaven in het landelijk gebied kunnen realiseren en hoe we dit financieel vertalen. Omdat we onze doelen overal verbonden zien aan de ondernemers en inwoners in ons gebied is onze insteek altijd samenwerkings- en gebiedsgericht. Die uitvoeringsscenario's zijn grofweg:

- gebiedsgericht en integraal in provinciale programma's landelijk gebied (VLGG/UPLG)
- eigenstandig als waterschap meer sectoraal en kleinschaliger
- een combinatie van 1 en 2 met verschillen per provincie en per gebied (lappendeken)

We verwachten in de Voorjaarsbrief 2026 meer te kunnen aangeven over de vertaling van scenario's naar keuzes.

We houden vast aan de programmering zoals in de voorjaarsbrief is opgenomen en op dit moment reserveren we alleen geld voor de realisatie van doelen die we autonoom, zonder afhankelijkheid van andere overheden, kunnen realiseren. Dat zijn echter niet de grote ruimtelijke opgaven, die nodig zijn om het watersysteem robuust en toekomstbestendig te maken. We lopen hierbij wel het risico dat we kunnen aanlopen tegen knelpunten in de uitvoering zoals gebrek aan medewerking van eigenaren, grondverwerving en gebrek aan ruimtelijk instrumentarium.

Ondanks de onzekerheid gaan we wel door met de reeds lopende gebiedsprocessen, ook al lopen die vertraging op. Doorontwikkeling van de gebiedsgerichte aanpak is immers van groot belang om koers te houden op de BOP-doelen naar een vitaal en toekomstbestendig landelijk gebied. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar de Gelderse Vallei, de IJsselvallei (met onder andere de uitvoering van het Masterplan IJsselvallei) en het gebiedsproces GEUS.

Vasthouden en schoonhouden van water en het verbeteren van de bodem

Steeds meer gebiedspartijen ervaren het huidig watersysteem niet meer als houdbaar of passend bij de gebiedsfuncties. Dit gaat over agrarische, natuurlijke, culturele en recreatieve functies, waarbij water de verbindende, maar ook de kritische succesfactor is. We continueren onze inzet rondom klimaatadaptatie en agrarisch waterbeheer.

Op basis van nieuwe ontwikkelingen actualiseren we jaarlijks de diverse projecten binnen de samenwerkingsovereenkomst met de provincie Gelderland. Dit betreft onder andere het N2000 beekherstel, verdrogingsbestrijding, agrarisch waterbeheer en klimaatmaatregelen. In Utrecht continueren we de inzet rondom agrarisch waterbeheer om de behaalde resultaten vast te houden.

In 2025 werken we in het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) aan meerdere DAW-Impuls projecten in drie focusgebieden: Voorsterbeek, Gelderse Vallei en brongebied Hierdense Beek (GEUS). We bouwen, samen met netwerkpartners, in deze gebieden aan een leernetwerk van agrarische ondernemers en starten met de uitvoering van velddemo's. Thema's zijn verbeteringen in landbouwbodemkwaliteit, waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid.

Naast het continueren van de bestaande afspraken rondom agrarisch waterbeheer (waaronder de DAW-impuls) onderzoeken we samen met de provincies de mogelijkheden om de pakketten van groen-blauwe diensten verder uit te breiden. Hierbij denken we aan bodemstructuurverbetering en onderhoud aan landschapselementen. Op deze wijze kunnen we verder invulling geven aan de bestuursagenda waarin aandacht gevraagd wordt voor de ecosysteemdiensten.

In het kader van Zoetwatervoorziening Oost Nederland (in fase 2 van het Deltaprogramma Zoetwater) dragen we financieel bij aan de cofinanciering voor zoetwatermaatregelen die agrariërs willen nemen. Wij reserveren daarnaast ook geld voor cofinanciering van de aanschaf van landbouwmachines die minder belastend zijn voor de bodem.

Binnen de netwerkorganisatie van het Gelders Ondergrond Overleg werken we samen aan maatschappelijke opgaven waarbij bodem en ondergrond een rol spelen.

Natuurlijk oppervlaktewater behouden en verbeteren

Volgens planning verwachten wij voor 2027 onze formele KRW-maatregelen op te leveren. Maar ook na 2027 vraagt de waterkwaliteit aandacht. Waterkwaliteit hangt ook samen met de mate, waarin het systeem kan omgaan met weersextremen. In jaren van droogte nemen concentraties stoffen relatief gezien toe. Ook voor de waterkwaliteit zijn we daarom gebaat bij een watersysteem dat langer, meer water voert. Dit draagt in positieve zin bij aan de KRW doelen. Een dergelijke systeemaanpak bespreken we daarom met beide provincies. Denk daarbij aan beekdalbreed systeemherstel met aanvullende afspraken over ecosysteemdiensten, gebiedsgericht handhavingsbeleid en aanscherping van vergunningen. Ondanks dat zullen er concentraties van chemische stoffen blijven die de norm overschrijden, waar wij geen of beperkt invloed op hebben. Denk aan atmosferische depositie, maar ook aan nalevering van stofjes uit de bodem. Ook het voorkomen dat er schadelijke stoffen in het milieu terecht komen, de bronaanpak, is noodzakelijk. Hiervoor is zowel op Europees als op rijksniveau wetgeving nodig die bijvoorbeeld inzet op meer verantwoordelijkheden bij producenten en gebruikers van allerlei chemische stoffen.

We streven, zowel in de waterketen als het watersysteem naar het 100% realiseren van de KRW-doelen. Door het 'one out, all out'-principe van de KRW is volledige realisatie van de streefwaarden niet realistisch. Dat vermindert onze inzet voor het realiseren van de streefwaarde niet. Daarom gaan we door met de uitvoering van diverse verbeterprojecten als onderdeel van de KRW. Daarbij ligt de nadruk op vis(migratie), omdat het behalen van deze doelen onder druk staat.

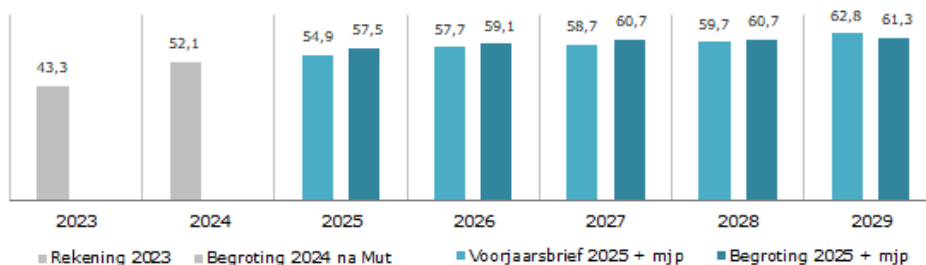
Voor de zuivering van water vergt het een behoorlijke inspanning om de kwaliteit van het te lozen water van zes rwzi's op orde te krijgen. In het watersysteem zijn onze beïnvloedingsmogelijkheden op de chemie beperkt. We doen daarom aanvullende waterkwaliteitsmetingen bij onze rwzi's om een betrouwbare emissietoets te kunnen uitvoeren bij nieuwe vergunningsaanvragen.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

2. Watersysteem landelijk gebied

(bedragen x € 1 miljoen)

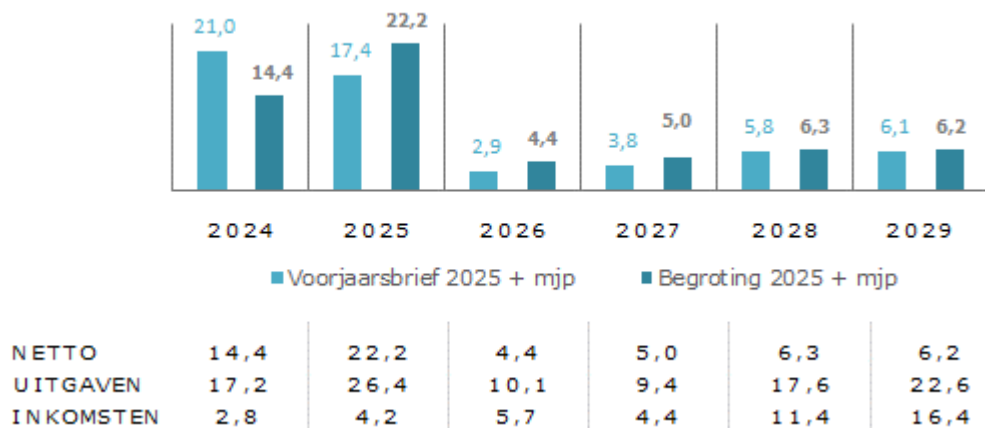
Begroting 2025 + mjp	REK	BnM	BEG	MJP ----->			
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
2. Watersysteem landelijk gebied							
1. Lasten	44,5	53,4	58,7	60,1	61,6	61,6	62,2
2. Baten	-1,2	-1,2	-1,2	-1,0	-0,8	-0,9	-0,9
NETTO Programma Kosten	43,3	52,1	57,5	59,1	60,7	60,7	61,3

De meerjarenraming toont in 2025 en verder een stijging in de kosten ten opzichte van de voorjaarsbrief. Dit wordt met name veroorzaakt door:

- hogere afschrijvingslasten € 1,4 miljoen (volgens nieuwe activa beleid)
- lagere rentelasten € 0,4 miljoen (effect investeringsvolume en bijbehorende vermogensbehoefte)
- hogere personeelslasten € 1 miljoen ($\approx$ 4% stijging), met name inhuur: € 0,6 miljoen voor een aantal grote projecten. Daarnaast schrijft het nieuwe activa beleid voor om de ontvangen subsidie voor uren op de SOK projecten € 0,3 miljoen in het vervolg in de exploitatie te boeken (baten). Per saldo effect van € 0,7 miljoen.
- Andere maaimethoden als gevolg van gedragscode zorgen voor een structurele plus van € 0,5 miljoen.

De € 57 miljoen voor 2025 is te verdelen in de volgende componenten:

- Beheer- en onderhoudskosten, waaronder baggerwerken totaal € 27,5 miljoen
- Nieuw te bouwen watersysteem gerelateerde werken € 6,7 miljoen
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 8 miljoen
- Plannen en onderzoeksgeld € 7,8 miljoen (waaronder Kactus, natuurlijk oppervlaktewater, robuust watersysteem, blauwe diensten en voldoende zoetwater)
- Monitoringskosten € 3,7 miljoen
- Instrumentarium, zoals peilbesluiten, legger- en beheerregister € 1,3 miljoen
- Muskusrattenbestrijding € 1,0 miljoen (inclusief bijdrage aan het samenwerkingsverband Muskusrattenbeheer)

*Investeringsen***NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)**

De totale geraamde inkomsten gedurende de planperiode ad € 45 miljoen vloeien voort uit subsidies in het kader van KRW, POP3 en HWBP.

Vanuit de opgaven 2024 schuiven een aantal kosten door naar 2025, doordat de voorbereiding is uitgelopen ofwel de uitvoering vertraging oploopt. Verschuiving is met name toe te wijzen aan een aantal grote projecten, waaronder de modificatie van de stuwen Veessen Wapenveld (€ 0,7 miljoen) en project verdrogingsbestrijding Lampenbroek (€ 0,4 miljoen).

De investering (totaal € 1,1 miljoen) in het project Aalpassage Westdijk nabij het gemaal Westdijk is een initiatief vanuit onze opgave KRW-stroomgebiedsbeheerplan 2022-2027 en het verbeteren van de biodiversiteit. Gemaal Westdijk in de gemeente Bunschoten-Spakenburg zorgt voor het waterbeheer van KRW-waterlichaam Noorderwetering en voert het water af naar het Eemmeer.

De aankoop en renovatie van Dijkpost Grebbedijk staat ten opzichte van de voorjaarsbrief nu in 2025 (was 2026); € 0,5 miljoen.

Daarnaast valt onze bijdrage aan de provincie inzake de projecten Eem mee en zijn deze gecorrigeerd naar € 1,5 miljoen in 2025 (was € 2,1 miljoen).

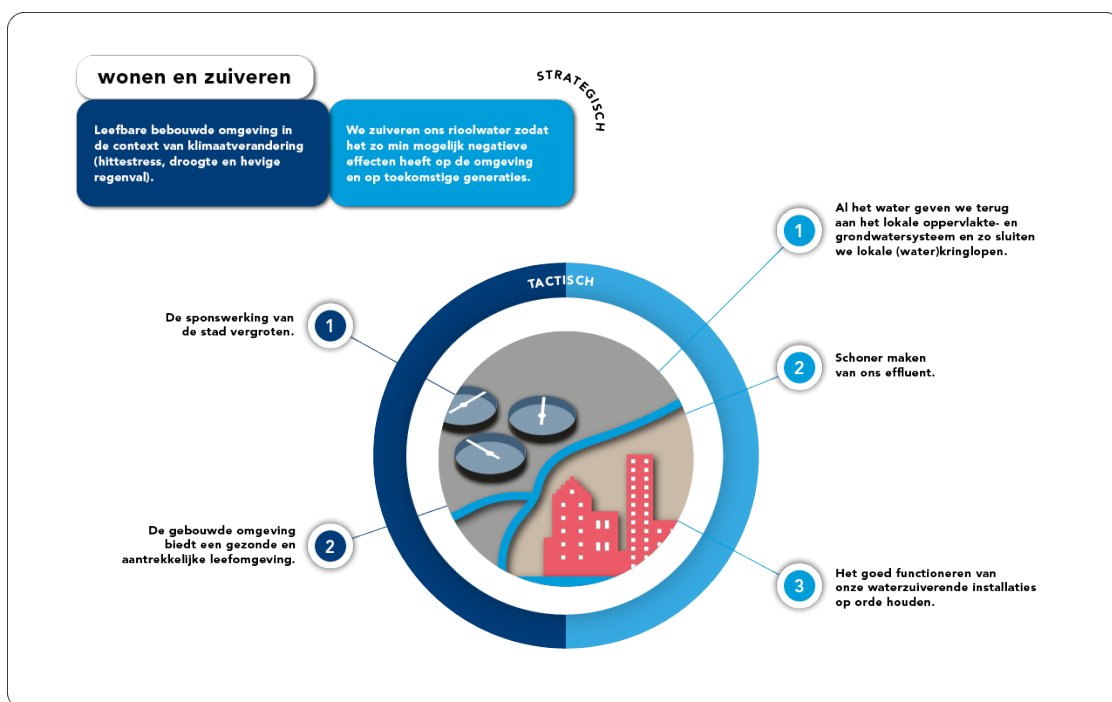
De uitgaven (vanaf 2024) zijn in grote lijnen op te delen in de volgende onderwerpen:

- Aanleg en verwerving waterlopen en bouw kunstwerken € 40,7 miljoen
- Gemaal Terwolde (incl. Erfgoeddeal) € 19,8 miljoen
- Projecten in het landelijk gebied (o.a. beschoeiingen) € 26,6 miljoen
- Samenwerkingsovereenkomsten Gelderland € 9,6 miljoen
- Projecten in het stedelijk gebied (o.a. beschoeiing Amersfoort Schothorst) € 1,6 miljoen
- Materieel BWS € 2,4 miljoen (afschrijving ineens)
- Dijkpost Grebbedijk € 1,1 miljoen

3.3 Wonen en Zuiveren

Dit willen we bereiken

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Nulsituatie (2020)	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026	Doel 2027
We zuiveren ons rioolwater, zodat het zo min mogelijk negatieve effecten heeft op de omgeving en op toekomstige generaties.							
Al het water geven we terug aan het lokale oppervlakte- en grondwatersysteem en zo sluiten we lokale (water)kringlopen							
Voor rwzi's waar grootschalige renovatie nodig is en die nu op buitenwater lozen, wordt de lozing op eigen water overwogen in de planvormingsprojecten	%		25	66	100	100	100
Schoner maken van ons effluent							
Aantal rzwi's waarvan het effluent is aangepast aan de benodigde kwaliteit van de omgeving (KRW); totaal is 6. Alleen Ede vindt plaats in de BOP periode.	Aantal rzwi's			0	0	0	1
Optimalisatie installaties zodat we voldoen aan het activiteitenbesluit (N=10 mg/l), voor rwzi's met huidig maatwerkvergunning (4 rwzi's)	Aantal RWZI's			2	2	3	3
Het goed functioneren van onze waterzuiverende installaties op orde houden							
De rioolgemaal voldoen qua pompcapaciteit aan gemaakte afspraken met gemeenten	%		98	98	98	98	98
Onze zuiveringen voldoen aan de gestelde vergunningseisen voor het lozen van afvalwater	%		98,7	100,0	100,0	100,0	100,0
Leefbare bebouwde omgeving in de context van klimaatverandering (hittestress, droogte en hevige regenval).							
De sponswerking van de stad vergroten							
Afnemende trend rioolvreemd water	Afname in miljoen m3		niet bepaald	0,50	0,50	0,50	2,00
Afnemende trend regenwater in het influent	Afname in miljoen m3		niet bepaald	0,50	0,50	0,50	2,00
De gebouwde omgeving biedt een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving							
De ecologie in het water van stedelijk gebied scoort een voldoende of hoger	%	62	63	68	69	69	73

Dit gaan we realiseren

Zuiveren

Het goed functioneren van onze waterzuiverende installaties op orde houden

We verbeteren en houden onze bestaande installaties en processen op orde. We halen meer resultaat uit onze huidige rwzi's, energie- en grondstoffenfabrieken. We omarmen het gedachtengoed van de circulaire economie en vertalen dat naar duurzamere installaties en werkprocessen. Daarbij streven we naar een lager verbruik van chemicaliën en energie.

In 2025 worden o.a. de volgende zaken opgepakt:

- Als uitvloeisel van de langetermijnvisie Zuiveren stellen wij een influentstrategie op en kijken hierbij naar de aard en kwaliteit van rioolwater en hemelwater dat binnenkomt op onze rwzi's. In relatie hiermee kijken we ook opnieuw naar mogelijke bronmaatregelen die onze rwzi's ontlasten (zoals het afkoppelen van regenwater).

- Als uitvoeringsprogramma voortvloeiend uit de langetermijnvisie Waterzuiveren stellen wij een integraal masterplan op. Hierin kijken we onder meer naar interregionale optimalisatiekansen. Dit leidt, samen met de vervangingsopgave van onze bestaande assets, tot een investeringsprogramma voor de komende 20 jaar.
- We gaan verder met voorbereiding van nieuwbouw van de rwzi's Hattem en Bennekom.
- We starten in 2025 met de planfase grootschalige renovatie van de rwzi's Harderwijk en Brummen.
- We formuleren een salderingsbeleid voor stikstofreductie in de uitvoeringsfase van zuiveringsprojecten. Daarmee willen we voorkomen dat stikstofemissie belemmerend gaat werken bij de uitvoering van projecten.
- Vanwege de netcongestie zetten we de interne aanpak voort door tijdig capaciteitsvergroting op het elektriciteitsnet aan te vragen, periodiek met netbeheerders om tafel te gaan en te kijken naar mogelijke alternatieven (zoals batterijopslag). De resultaten van de pilot met batterijopslag worden hierbij betrokken.
- Voor het traject Duurzame Regio Zuid worden in 2025 de volgende zaken opgepakt:
 - afronding van het definitief ontwerp voor de centrale slibvergisting Ede
 - aanbesteding van uitvoering van centrale slibvergisting en start bouw in Ede
 - voorbereiden van de bouw van de groengasinstallatie op rwzi Ede
 - vervanging van de schakelkasten op rwzi Ede
 - opstellen definitief ontwerp en start bouw aanpassingen ten behoeve van centraal slibvergisten op de rwzi's Renkum, Veenendaal en Woudenberg
 - besluitvorming en grondaankoop voor de nabehandelingsinstallatie van effluent op rwzi Ede.
- Wat betreft vervangingsinvesteringen worden in 2025 diverse zaken opgepakt:
 - de optimalisatie van de blowers op rwzi Apeldoorn
 - vervanging van de procesbesturing op rwzi Veenendaal
 - vervanging van de schakelkasten op rwzi Amersfoort
 - vervanging van de centrifuges op rwzi's Apeldoorn en Amersfoort
 - vervanging van de gashouder op rwzi Apeldoorn
 - vervanging van de zandverwijdering op rwzi Soest, etc.

Groeiplan Watertechnologie

Op 30 juli 2024 hebben we de subsidiebeschikking voor het Groeiplan Watertechnologie van het Ministerie van I en W ontvangen. Het toegekende bedrag voor de gezamenlijke waterschappen is conform de aanvraag € 29.580.000,-- en is van toepassing op de eerste 5 jaar van het Groeiplan Watertechnologie.

Vanuit het Groeiplan Watertechnologie (Groeifonds) heeft ons waterschap voor drie projecten een bijdrage toegekend gekregen. Dit betreft het Bodacfilter voor de rwzi Ede, een mini-Nereda (lokale zuivering) en (in tweede termijn) voor de Waterfabriek/Zuivering van de toekomst. In 2025 pakken we de aanbesteding voor realisatie van het Bodacfilter op. Het concept 'lokaal zuiveren' (mini-Nereda) wordt verder uitgewerkt voor de beoogde locatie in Putten. Voor de Zuivering van de toekomst zetten we het ontwikkeltraject (samen met andere waterschappen en de WUR) voort.

Wonen

De sponswerking van de stad vergroten

De sponswerking van de stad willen we vergroten. Met onze subsidieregeling willen we inwoners en bedrijven stimuleren klimaatadaptatie en biodiversiteit mee te nemen in hun plannen en projecten. Ook ondersteunen we succesvolle stimuleringsactiviteiten als Amersfoort Rainproof en de inzet van regenwatercoaches. In 2025 gaan we kritisch kijken naar zowel de stimuleringsregeling Stedelijk gebied als Landelijk gebied en kijken hoe we die instrument nog doeltreffender kunnen maken.

Binnen de afvalwaterteams stimuleren we in samenwerking met gemeenten onder andere het afkoppelen van verhard oppervlak en de reductie van de onnodige afvoer van grondwater (ofwel rioolvreemd water) via de riolering. Met een nog vast te stellen vernieuwde BOW-regeling (Bijdrage ontvechten waterstromen) ondersteunen we gemeenten om in zuiveringskringen, waar we knelpunten hebben, te blijven inzetten op de afkoppeling van het regenwater op het riool, zodat we de afvalwaterketen ontlasten en de toename van het afvalwateraanbod door bevolkingsgroei compenseren.

De gebouwde omgeving biedt een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving

Om alle ruimtelijke ontwikkelingen en plannen in ons beheergebied klimaatbestendig, waterinclusief en volgens het uitgangspunt van 'water en bodem sturend' te ontwikkelen, zorgen we ervoor dat we betrokken zijn bij woningbouwontwikkelingen van gemeenten en projectontwikkelaars in ons gebied. We continueren onze betrokkenheid bij de grote verstedelijkingsopgaven van de regio Zwolle, Stedendriehoek, Arnhem-Nijmegen-Foodvalley en Amersfoort-Utrecht. Ook maken we deel uit van de Gelderse regio's en werken we samen aan de doelen en afspraken die zijn vastgelegd in de regioarrangementen. Naast deelname dragen we ook financieel bij aan de organisatie van die samenwerkingsverbanden. Tot slot blijven we in 2025 actief betrokken bij de gebiedssamenwerking A(mersfoort) t/m Z(eist) die met een ontwerpend onderzoek werkt aan een gebiedsperspectief. Het doel van al deze samenwerkingen is om volgens het principe van 'water en bodem sturend' ervoor te zorgen dat we onze BOP doelen in relatie tot alle andere opgaven in het gebied kunnen realiseren, zodat een (nieuw) bebouwd gebied zich klimaat- en toekomstbestendig ontwikkelt.

We versterken in 2025 het gebiedsgericht werken samen met de gebiedsregisseurs die in 2024 nieuw zijn aangesteld. Zo gaan we werken met gebiedsagenda's. Ook geven we de gebiedsteams middelen om responsief bij te kunnen dragen aan concrete ontwikkelingen van derden.

Via het SWIB (Stedelijk Water In Beeld) proces werken we in nauwe samenwerking met de betrokken gemeenten effectief aan de realisatie van een robuust watersysteem, het vergroten van de biodiversiteit en de beleving van het oppervlaktewater in bebouwd gebied. In 2025 voeren we in de gemeenten Hattem, Heerde, Oldebroek en Apeldoorn de veldinventarisatie uit. Daarnaast werken we in 2025 verder aan de doorontwikkeling van SWIB.

We blijven actief in verschillende samenwerkingsverbanden zoals de drie werkregio's van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie (DPRA) en de Manifestregio Vallei & Veluwe. Daarbij staat de klimaatbestendige inrichting van bestaand stedelijk gebied centraal en werken we samen met gebiedspartners, zoals gemeenten, provincie Gelderland, Vitens en andere partijen. Binnen de bouwtafel Waterzuinige Wijken werken we aan drinkwaterbesparend bouwen. Verder werken we aan het juridisch borgen van klimaatadaptatie in het instrumentarium van waterschap en gemeenten.

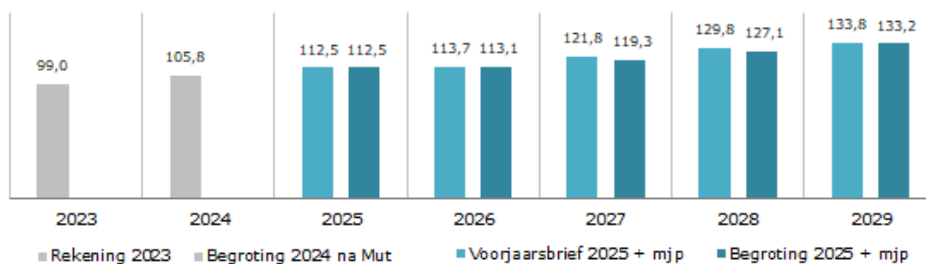
In het kader van het herstel van het natuurlijk watersysteem gaan we in 2025 door met het herstellen van (spreng)beken in de gemeenten Apeldoorn en Eerbeek. Daarbij benutten we effectief meekoppelkansen in de openbare ruimte met een zichtbaar resultaat.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

3. Wonen en Zuiveren

(bedragen x € 1 miljoen)

Begroting 2025 + mjp	REK	BnM	BEG	MJP ----->			
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
3. Wonen en Zuiveren							
1. Lasten	104,8	109,8	116,4	116,8	123,1	130,9	137,1
2. Baten	-5,7	-4,0	-3,9	-3,8	-3,8	-3,9	-3,9
NETTO Programma Kosten	99,0	105,8	112,5	113,1	119,3	127,1	133,2

Bovenstaande grafiek laat de kosten in de planperiode voor dit programma zien.

De meerjarenraming toont vanaf 2025 een lichte daling in de kosten ten opzichte van de voorjaarsbrief. De wijziging in 2025 lijkt nihil. De samenstelling laat echter het volgende zien:

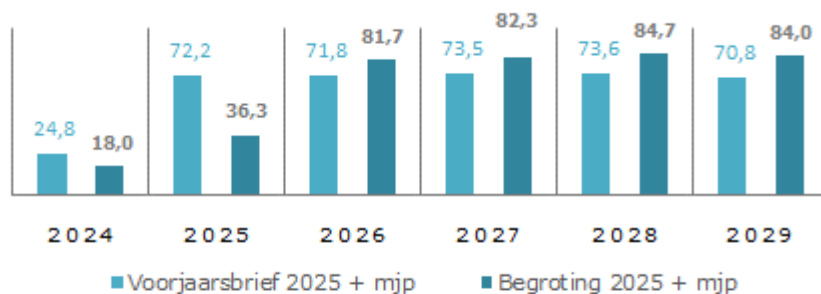
- lagere rentelasten € 1 miljoen (effect investeringsvolume en bijbehorende vermogensbehoefte)
- lagere personeelslasten 0,3 miljoen ($\approx$ 1% daling), met name inhuur voor een aantal grote projecten.
- hogere opbrengst teruglevering elektra € 0,7 miljoen
- Hogere onderhoudskosten € 2 miljoen, waarvan € 1 miljoen voor de keuring van installaties van regio Harderwijk uit 2024 doorschuift, incidenteel.
- afvalwaterbehandeling door derden stijgt met € 0,3 miljoen
- hogere energiekosten € 0,6 miljoen
- Lagere kosten chemicaliën € 0,6 miljoen
- Lagere transportkosten slibverwerking € 0,6 miljoen
- Hogere volumes afval rwzi's roostergoed € 0,3 miljoen.

De ruim € 112,5 miljoen voor 2025 is te verdelen in de volgende componenten:

- Beheerkosten € 30,6 miljoen
- Onderhoudskosten € 26,2 miljoen
- Kapitaallasten in exploitatie genomen werken € 24,1 miljoen
- Nieuw te bouwen waterketen-gerelateerde werken € 12,8 miljoen
- Afzetkosten restproducten € 8,2 miljoen
- Plannen en onderzoeksgeld € 7,5 miljoen, waaronder blauwe diensten stedelijk, integrale onderzoeksprojecten waterzuivering en meten en monitoren
- Rijksheffing effluent en afvalwaterbehandeling door derden € 2,1 miljoen
- Bijdrage ontvlechten waterstromen € 1,0 miljoen (wordt 50/50 verdeeld over de taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer)

Investerings

NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

NETTO	18,0	36,3	81,7	82,3	84,7	84,0
UITGAVEN	18,2	36,3	81,9	84,2	86,7	85,8
INKOMSTEN	0,3	0,0	0,2	1,9	2,0	1,8

De daling in 2025 ten opzichte van de voorjaarsbrief wordt als volgt verklaard:

De doorgeschoven investeringen van 2025 naar latere jaren van:

De nieuwbouw rwzi Hattem (€ 2,5 miljoen) en Duurzame regio Zuid, centralisatie slibverwerking en de nabehandelingsinstallatie (€ 10,4 miljoen) vormen het eerste deel van de verklaring voor de daling van de bruto investeringen in 2025 ten opzichte van de voorjaarsbrief. De reden hiervoor is dat de systeemkeuze en besluitvorming voor beide projecten meer tijd vraagt. Als deel twee van de verklaring voor de daling van de belangrijkste investeringen ten opzichte van de voorjaarsbrief kunnen de volgende projecten worden genoemd:

- vervanging besturingskasten Amersfoort (€ 2,5 miljoen),
- aanpak van de beluchting op rwzi Harderwijk (€ 4,4 miljoen) en
- vervanging van de persleiding Kruisakkerweg-Rijksstraatweg in Twello (€ 5,0 miljoen).

Deze projecten vragen meer voorbereidingstijd dan op voorhand was voorzien.

Tot slot zijn diverse projecten in de planfase doorgeschoven van 2025 naar latere jaren omdat de uitwerkingen hiervan nog niet concreet genoeg waren (± € 12 miljoen) en er

voorrang is gegeven aan de uitwerking voor rwzi Bennekom en de nabehandelingsinstallatie in Ede.

De bruto-meerjarenraming voor de komende 5 jaar is op te delen in 3 onderdelen:

- Vervangingsinvesteringen in zuivering-technische werken bedragen ruim € 170 miljoen, waarvan € 5 miljoen in 2025. De nieuwbouw van rwzi's in Hattem en Bennekom zijn voorbeeldprojecten naast de vervanging op diverse locaties van verschillende installatieonderdelen voor bijvoorbeeld de procesbesturing, beluchting en zandverwijdering.
- Projecten in slibverwerkingsinstallaties leiden tot investeringen van ruim € 137 miljoen voor de komende jaren, waarvan circa € 98 miljoen voor de centrale slibverwerkingsinstallatie inclusief groengasinstallatie in de Duurzame Regio Zuid (Ede). In 2025 wordt naar verwachting ruim € 24 miljoen geïnvesteerd op onder meer de locaties Apeldoorn, Amersfoort en Ede.
- Investeringen in de transportstelsels bedragen ongeveer € 61 miljoen voor de komende jaren, waarvan € 5,4 miljoen in 2025 staat gepland. Het gaat hierbij om de vervanging of relining van de meest risicovolle transportleidingen.

3.4 Besturen en belastingen

Dit gaan we realiseren

Opgave Transitie Gebouwde Omgeving en Omgevingswet

We werken nu een jaar met de nieuwe Omgevingswet. De tijd van implementeren is daarmee afgerond. Wat niet wil zeggen dat het klaar is. We gaan van vernieuwend implementeren naar ruimtelijk transformeren. De Omgevingswet beschrijft de fysieke leefomgeving aan de hand van het landelijk gebied en de gebouwde omgeving. Voor beide opgaven sluiten we doelgericht aan bij transities in de maatschappij. Tegelijkertijd leren we van de inzet van het instrumentarium dat de Omgevingswet ons biedt en borgen we nieuwe elementen in lopende werkprocessen, zoals de actualisatie van de waterschapsverordening en de structurele inbreng van de weging van het waterbelang in ruimtelijke initiatieven van publieke en private partners. Continueren is een succesfactor bij interne en externe doorwerking van ons beleid.

I-Visie

De governance van informatievoorziening wordt op organisatieniveau vastgesteld en ingezet. Daardoor zijn we in staat om met meer focus en effectiviteit toegevoegde waarde te leveren met informatievoorziening. In samenhang met de naleving van wet- en regelgeving op de onderwerpen informatieveiligheid en gegevensbescherming werken we aan doelstellingen om de digitalisering van ons waterschap verder te brengen. Eén van die producten is de realisatie van de moderne werkplek; meer mogelijkheden om informatieveiligheid te realiseren en een goede basis om verdere digitalisering te bereiken. Een modern, veilig en toekomstbestendig informatielandschap is het uitgangspunt. Informatieproducten, gebaseerd op kwalitatief goede en gestandaardiseerde data is de basis om klaar te zijn voor de wereld van robotisering en kunstmatige intelligentie. Daarbij werken we samen en maken we gebruik van de diensten van onze sectorale partner Het Waterschapshuis.

Security en privacy

Vanaf eind 2024 is het hele waterschap onderdeel van de vitale infrastructuur geworden. Daarmee zijn naast de BIO/CSIR ook aan de nieuwe NIS2-richtlijnen van toepassing op het waterschap. In 2025 continueren wij de investeringen om te voldoen aan de vereiste fysieke en cyber beveiligingsniveaus en de borging van de privacy van persoonsgegevens. In de opgave fysieke beveiliging wordt de bescherming van onze locaties, gebouwen, rwzi's en gemalen herzien en verbeterd. In 2025 zetten we de uitkomst van een onderzoek naar onze fysieke toegangsbeveiliging om in een project. De doelen voor 2025 zijn het inrichten van de "beheer"-organisatie en het aanbesteden van een organisatie breed toegangscontrolesysteem.

Samen met het Waterschapshuis werken we verder aan de ontwikkeling en implementatie van gezamenlijke SOC-diensten en de doorontwikkeling van het CERT-WM naar een CERT-Water.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Vergunningverlening, toezicht en handhaving raakt diverse opgaven binnen het waterschap. We richten ons op grondwater, veiligheid, waterkwantiteit en waterkwaliteit. De waterschaps-verordening is de basis van onze werkzaamheden die vooral toetsend, regulerend en sturend zijn voor onze preventieve belangen. Door omgevingsactiviteiten te toetsen, kaders te stellen en daar toezicht op te houden dragen wij direct en indirect bij aan de programma overstijgende doelen, zoals bijvoorbeeld de Kaderrichtlijnwater.

De ervaringen die zijn opgedaan na een jaar Omgevingswet willen wij inbrengen om ons toetsingskader verder te optimaliseren en in lijn te brengen met de opgaven waar wij voor staan en de doelen die we nastreven. Omgevingsactiviteiten vragen vanwege de toenemende complexiteit om een bredere benadering dan nu vaak mogelijk is. Hierdoor doen zich binnen het werkveld van vergunningverlening, toezicht en handhaving soms dilemma's voor. Daarbij kan gedacht worden aan:

- het weren van bomen in onderhoudsstroken vanuit oogpunt van onderhoud in relatie tot de klimaatdoelstellingen
- het bevorderen van de biodiversiteit enerzijds en de risico's van onderhoud en veiligheid anderzijds
- het onnodig belasten van rwzi's met bronneringswater in relatie tot het lozen op de bodem of in oppervlaktewater

Het meer werken in de geest van de Omgevingswet betekent dat wij ons in 2025 meer gaan oriënteren op data-gestuurd werken, verantwoordelijkheden neerleggen waar deze horen en meer in overleg willen gaan met onze stakeholders om tot passende en gedragen oplossingen te komen.

Crisisbeheersing

In 2025 ligt de focus op verdere professionalisering van de crisisorganisatie. In 2024 zijn we gestart met het opstellen van een onderzoek naar de doorontwikkeling van de crisisorganisatie van dit waterschap. Met het uitvoeren van een analyse onderzoeken we onder andere hoe het waterschap Vallei en Veluwe beter toegerust raakt op de crises waarvoor ze aan de lat staat. In 2025 gaan we aan de slag met de uitkomsten van deze analyse. Daarnaast is het oefenen, trainingen en opleiden (OTO) een continu proces. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij het platform crisisbeheersing Midden-Nederland en landelijke oefeningen.

Waterbewustzijn

In de bestuursagenda is de wens opgenomen om het waterbewustzijn te vergroten. Dat is voortvarend opgepakt door een verkenning uit te voeren met een beeldvormende vergadering van het algemeen bestuur. Waterbewustzijn gaat over de wisselwerking tussen mens en water. De aanpak is gericht op het vergroten van het waterbewust gedrag van waterschap, inwoners en partners.

Een expliciete aanpak van vergroten van het waterbewust gedrag is belangrijk en urgent, zo blijkt uit alle gesprekken en verkenningen. Dit vanwege de toenemende weersextremen en de hiermee verbandhoudende kwetsbaarheden van onze bestaande en nieuwe inwoners en partners. Bovendien vraagt 'water en bodem sturend' een nieuw waterbewustzijn gedrag en rol van het waterschap zelf (het nieuwe waterdenken uit de BOVI). Waterbewustzijn is vanuit ons beleid zo belangrijk dat het als nieuwe opgave wordt ingericht en aangepakt in samenhang met de andere bestaande opgaven van het waterschap en netwerkpartners. De wens uit de bestuursagenda krijgt zo expliciet vorm en uitvoering. 2025 is het startjaar van deze nieuwe opgave.

Communicatie

Ons waterschapswerk wordt in een sterk veranderende omgeving steeds uitdagender. Als waterschap willen we een stap naar voren zetten om positie in te nemen in maatschappelijke vraagstukken waar water een onderdeel van is. De wateroverlast die de inwoners in ons gebied in 2024 trof, heeft nog eens extra bevestigd hoe groot het belang is van tijdige en heldere communicatie.

In 2025 gaan we adaptiever en omgevingsbewuster communiceren passend bij de dynamiek van de huidige maatschappij. We dragen onze visie helder uit en maken duidelijk wat onze bijdrage is aan een schone, veilige en toekomstbestendige leefomgeving. Dit vraagt om scherpere keuzes in onze uitingen.

Met onze communicatie- en educatie-inspanningen blijven we onverminderd werken aan waterschapsbewustzijn en komt er extra nadruk op waterbewustzijn. We gaan nadrukkelijk op zoek naar wat er speelt in onze omgeving en zorgen dat we met onze dienstverlening en communicatie hierop aansluiten. Proactief en verbindend.

Jeugdbestuur

Nu de Jeugdbestuursagenda 2024-2026 is vastgesteld, staat 2025 in het teken van het ontplooiën van activiteiten. Het jeugdbestuur onderscheidt vijf thema's van belang:

- vergroening van de openbare leefomgeving
- watergezondheid
- waterbewustzijn
- waterschapsbewustzijn
- watervervuiling door (plastic) zwerfafval.

In 2025 verbinden ze de thema's zowel aan een financieel plan, aan een relevant netwerk (intern en extern), aan een communicatieplan als aan het opzetten van een activiteit. Met een koppeling van de jeugdbestuurders aan de leden van het dagelijks bestuur wordt beoogd om 'de stem van de toekomst' gevraagd en ongevraagd mee te wegen in bestuurlijke besluitvormingsprocessen. Tot slot is in 2025 aandacht voor de persoonlijke ontwikkeling van de jeugdbestuurder.

Nieuw belastingstelsel

Met ingang van 2026 treedt de nieuwe belastingwetgeving in werking. Uitgaande van vaststelling door de Eerste Kamer eind 2024. Na een eerste introductie met het nieuwe stelsel eind 2024 nemen we het bestuur in 2025 verder mee in de wijzigingen ten opzichte van het huidige stelsel. Daarnaast vindt het bestuurlijke gesprek plaats over de invulling

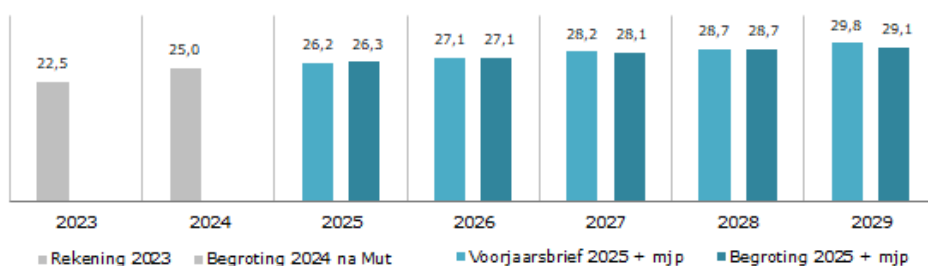
van de bestuurlijke ruimte binnen het nieuwe stelsel. Dit is van belang voor het opstellen van de nieuwe kostentoedelingsverordening voor het watersysteembeheer. De implementatie van de aanpassingen voor zowel de zuiveringsheffing en verontreinigingsheffing als de watersysteemheffing wordt ambtelijk voorbereid.

Dit gaat het kosten

Exploitatie

4. Besturen en Belastingen

(bedragen x € 1 miljoen)

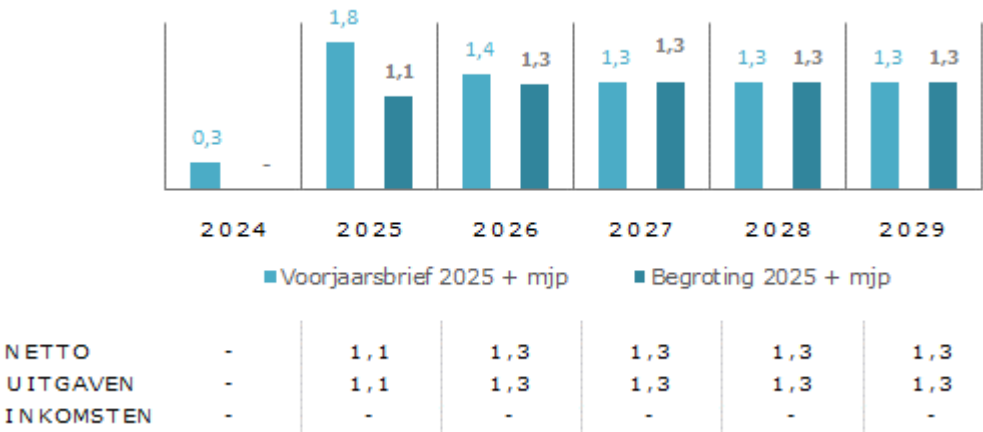

Begroting 2025 + mjp	REK	BnM	BEG	MJP ----->			
	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
4. Besturen en Belastingen							
1. Lasten	22,7	25,2	26,4	27,3	28,3	28,9	29,3
2. Baten	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
NETTO Programma Kosten	22,5	25,0	26,3	27,1	28,1	28,7	29,1

De € 26,3 miljoen voor 2025 is te verdelen in de volgende componenten:

- Vergunningverlening, toezicht en handhaving € 8,7 miljoen
- Belastingheffing en invordering € 6,7 miljoen
- Bestuurskosten € 5,9 miljoen (inclusief ondersteuning)
- Externe communicatie € 2,6 miljoen
- Calamiteitenbestrijding € 1 miljoen
- Omgevingswet € 0,8 miljoen
- Internationale samenwerking € 0,3 miljoen
- Recreatief medegebruik € 0,2 miljoen

Investerings
NETTO PROGRAMMA-INVESTERINGEN (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)

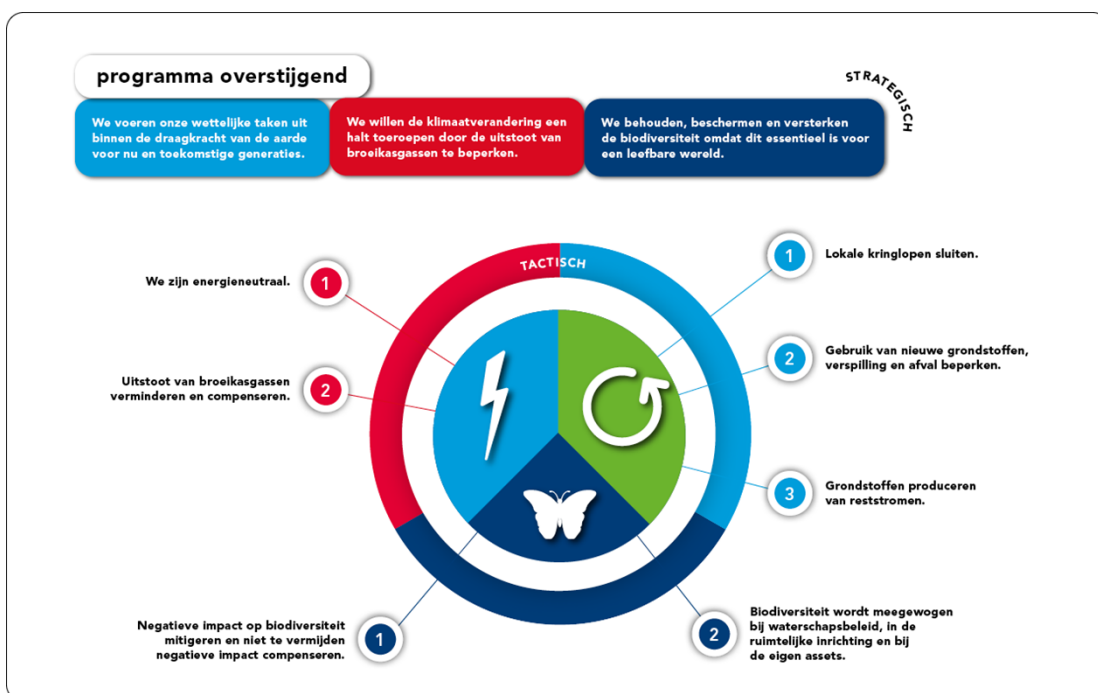
De geraamde investeringen betreffen met name ICT-middelen, laptops en storage.

3.5 Programma-overstijgende doelen

In deze paragraaf worden de programma-overstijgende doelen weergegeven. De financiële impact is meegenomen in de reguliere bestuursprogramma's in de paragrafen 3.2 t/m 3.4.

Dit willen we bereiken

Indicatoren

Indicator	Eenheid	Nulsituatie (2020)	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025	Streefwaarde 2026	Doel 2027
We voeren onze wettelijke taken uit binnen de draagkracht van de aarde voor nu en toekomstige generaties.							
Lokale kringlopen sluiten (circulaire economie)							
Aandeel maaisel dat hoogwaardig wordt hergebruikt	%	90	96	90	90	90	90
Aandeel bagger dat hoogwaardig wordt hergebruikt	%	90	100	90	90	90	90
Gebruik van nieuwe grondstoffen, verspilling en afval beperken (circulaire economie)							
Afname inzet chemicaliën in zuiveringsproces (ijzer en aluminium)	ton	445	330	358	338	318	298
Afname gebruik fossiele polymeren in zuiveringsproces	ton	598	564	379	354	329	299
Toename aandeel circulaire inkopen bij marktpartijen	%		61	100	100	100	100
Het aantal projecten waarvoor de MKI vooraf wordt bepaald neemt toe	%				10	20	30
We willen de klimaatverandering een halt toeroepen door de uitstoot van broeikasgassen te beperken.							
We zijn energieneutraal (energietransitie)							
Energiebalans: Percentage eigen opwekking van totaal energieverbruik (RWZI's, RG's en 7 gemeenten)	%		89	60	65	70	75
Afname energieverbruik ten opzichte van 2018	TJ			460	445	429	414
Toename eigen energieopwek uit primaire bronnen (zon, wind, water en bodem)	%	5	7	14	18	21	25
Afname gebruik van diesel	% reductie		34	21	27	33	40
Uitstoot van broeikasgassen verminderen en compenseren (energietransitie)							
Afname uitstoot methaan- en lachgas uit zuiveringsproces	CO2 equivalent	59.045		55.045	53.045	51.045	49.045
Afgefabriceerd biogas neemt af	CO2 equivalent			1.700	1.500	1.250	1.000
Gespuid biogas	CO2 equivalent			800	0	0	0
We behouden, beschermen en versterken de biodiversiteit, omdat dit essentieel is voor een leefbare wereld (eco-systeemdiensten).							
Negatieve impact op biodiversiteit mitigeren en niet te vermijden negatieve impact compenseren							
Strategisch: in 2050 hebben we minimaal 1 doelsoort in 100% van onze wateren	%	25%		30%	35%	40%	50%
Gebruik chemische bestrijdingsmiddelen is nul in 2027	-	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid	0	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid	Incidenteel o.b.v. plaagsoorten-beleid

Een nieuw beleidskader

In maart 2024 heeft het bestuur het beleidskader 'op weg naar een klimaatneutraal waterschap' vastgesteld. In 2025 zetten we een volgende stap om onze duurzame doelen te bereiken.

3.5.1 Circulair denken en doen

Hoofddoel: In 2050 zijn we een circulair waterschap

In 2025 richten we ons vooral op onze eigendommen met de grootste milieu-impact zoals rwzi's, dijken, oeverconstructies, leidingen en gemalen. De komende jaren gaan we veel investeren in het vervangen en verbouwen van deze bezittingen. Dit kost veel geld, grondstoffen en materialen. Deze werkzaamheden hebben impact op het milieu en de omgeving. Door vaker te kiezen voor hergebruik, natuurlijke materialen zoals hout, en minder belastende materialen zoals geopolymeerbeton willen we de milieu-impact van deze werkzaamheden met 50% verlagen.

Voordat we één van onze eigendommen vervangen beoordelen we eerst of we deze echt nog nodig hebben. Bijvoorbeeld: Moet een beschoeiing echt vervangen worden, of volstaat een natuurvriendelijke oever?

Om de milieu-impact van deze grote werken inzichtelijk te maken gebruiken we de milieukostenindicator (MKI). De MKI betrekken we bij onze beslissingen.

Hoewel onze circulaire focus op de eigendommen ligt, blijven we samen met onze partners in de Kaamera-coöperatie werken aan het sluiten van de waardeketen voor deze unieke grondstof die we terugwinnen uit ons Nereda-slib.

3.5.2 Energietransitie

Hoofddoel: In 2035 zijn we nog steeds energieneutraal

De netcongestie (krapte op het elektriciteitsnet) is een realiteit waar we zeker tot 2030 en waarschijnlijk ook nog daarna mee te maken hebben. Uit een recente inventarisatie blijkt dat we nu en de komende jaren onze waterschapstaken kunnen blijven uitvoeren. De planning van toekomstige projecten kan wel in de knel komen wanneer de benodigde extra ruimte op het elektriciteitsnet niet tijdig beschikbaar is, bijvoorbeeld voor de vernieuwing van de rioolwaterzuivering in Hattem. Daarvoor kijken we samen met de netbeheerders naar oplossingen. Met onze ambitie om energieneutraal te blijven hebben we nadrukkelijk aandacht voor een betrouwbare, beschikbare en betaalbare energievoorziening voor onze waterschapstaken. We willen minder afhankelijk worden van het openbare energienet en we willen het energienet niet onnodig belasten. Daarom onderzoeken we hoe we onze energiehuishouding 'achter de meter' kunnen optimaliseren en hoe we met batterijopslag en slimme regelingen meer zelfvoorzienend kunnen worden.

We heroverwegen hoe we ons biogas inzetten. In Ede kiezen we bijvoorbeeld voor een hybride oplossing, waarbij we niet al ons biogas omzetten in groengas, maar ook de mogelijkheid hebben om het biogas op te slaan en in een WKK (warmtekrachtkoppeling) om te zetten in elektriciteit en warmte.

De netcongestie heeft ook zijn weerslag op de regionale energiestrategieën (RESsen). Omdat we als waterschap het belang van de energietransitie onderschrijven blijven we ons inzetten om de afspraken uit de RES uit te voeren. In Harderwijk, Apeldoorn en Amersfoort, zetten we warmte vanuit ons effluent (aquathermie) in om woonwijken gasloos te maken. In Amersfoort en Harderwijk maken we als grondeigenaar de opwek van duurzame energie met windturbines op onze rwzi's mogelijk, zolang dit niet conflicteert met onze waterschapstaken.

3.5.3 Verminderen uitstoot broeikasgassen

Hoofddoel: In 2035 is onze netto uitstoot van broeikasgas nul.

We richten in 2025 onze aandacht vooral op het in beeld brengen en beperken van de uitstoot van lachgas en methaan uit ons zuiveringsproces. Uit de Klimaatmonitor (2022) blijkt dat we daarmee het beste resultaat kunnen boeken. Omdat we jaarlijks ook te maken hebben met onvermijdbare uitstoot van broeikasgas, starten we met het compenseren van broeikasgas door langjarige opslag van CO₂, bijvoorbeeld door bomen te planten. Hoewel onze focus ligt op de bovenstaande onderwerpen, blijven we ons inzetten om onze projecten zoveel mogelijk emissieloos uit te voeren en ons wagenpark en vervoer verder te verduurzamen.

3.5.4 Biodiversiteit

De biodiversiteit staat mondiaal onder druk. Ook wij hebben daarin een verantwoordelijkheid. Het uitvoeringsprogramma waar we in 2024 mee gestart zijn, zal in 2025 doorgezet worden.

Bij het beheer en onderhoud werken we volgens de regels van de gedragscode 'Wet natuurbescherming voor waterschappen, Bestendig beheer en onderhoud'. Op die manier dragen we bij aan natuurbehoud. Zonder gedragscode moeten de waterschappen ontheffing aanvragen voor werkzaamheden die effect kunnen hebben op beschermde dieren- en plantensoorten. De huidige gedragscode loopt 1 januari 2025 af. De Unie van Waterschappen werkt daarom aan een nieuwe gedragscode. Het werken volgens de nieuwe gedragscode brengt in 2025 extra kosten met zich mee.

We maken een nieuwe stap in de samenwerking met de provincie Gelderland op het gebied van biodiversiteit. Zo werken we aan een masterplan voor de Grote modderkruiper, een doelsoort van ons en de provincie.

We zoeken actief naar koppelkansen op onze eigen terreinen en met de gemeenten gaan we het gesprek aan om kansen te benutten voor de aanleg van 'vissenbossen' in het stedelijke gebied. In voorbereiding op het nieuwe BOP gaan we de systeemknelpunten op het gebied van waterkwaliteit, hydrologie en ecologie analyseren. Daarbij wordt beekdalbreed gekeken en zo liften doelen van biodiversiteit en het landschap mee.

3.6 Overzicht dekkingsmiddelen

Begroting 2025 + mjp	REK	BnM	BEG	MJP ----->			
Dekkingsmiddelen x € 1 miljoen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
81 Belastingopbrengsten							
Verontreinigingsheffing	-0,7	-0,6	-0,6	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Watersysteemheffing	-74,6	-80,6	-91,2	-95,0	-98,1	-100,7	-102,7
Zuiveringsheffing	-105,0	-117,4	-124,4	-125,5	-132,3	-140,2	-146,4
Totaal 81 Belastingopbrengsten	-180,3	-198,7	-216,3	-221,1	-231,0	-241,6	-249,7
80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten							
Dividenden	-0,7	-0,7	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Kwijtschelding Watersysteemheffing	0,9	0,9	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
Kwijtschelding Zuiveringsheffing	1,9	2,4	2,4	2,4	2,5	2,5	2,6
Oninbaar Watersysteemheffing	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Oninbaar Zuiveringsheffing	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Totaal 80 Dekkingsmiddelen niet zijnde belasting opbrengsten	2,5	3,2	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1
89 Dekkingsverschil							
Dekkingsresultaat Watersysteemheffing	-	-1,4	-	-	-	-	-
Dekkingsresultaat Zuiveringsheffing	-	0,0	-	-	-	-	-
Totaal 89 Dekkingsverschil	-	-1,4	-	-	-	-	-
Totaal Dekkingsmiddelen	-177,7	-196,9	-212,6	-217,3	-227,1	-237,6	-245,6

De belastingopbrengsten worden in hoofdstuk 4 nader toegelicht.

3.7 Heffing vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting (vpb) is enkel van toepassing in geval het waterschap ondernemersactiviteiten verricht (bijvoorbeeld levering van energie). Van deze activiteiten moeten de opbrengsten en kosten in beeld gebracht worden. In geval er winst gemaakt wordt op deze activiteiten moet vpb afgedragen worden. Voor 2025 en daaropvolgende jaren verwachten we niet dat er vpb betaald moet worden.

3.8 Onvoorzien

In de exploitatiebegroting is geen post voor onvoorzien opgenomen.

4 Raming belastingopbrengsten en toelichting

4.1 Criteria, grondslagen en kwijtscheldingsbeleid

4.1.1 Objectieve, bedrijfseconomische criteria

De kosten en baten worden toegerekend aan de beleidsproducten op basis van objectieve, bedrijfseconomische criteria. Wij hanteren hierbij in hoofdlijnen de landelijke bbp-systematiek, waarbij de verdeling naar de twee taken is gebaseerd op de nieuwe financieringsstructuur, zoals uitgebracht door de Unie van Waterschappen. Deze zijn:

- De kosten en baten die direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden op dit afdelingsproduct verantwoord;
- De kosten en baten die niet direct aan een afdelingsproduct kunnen worden toegerekend, worden eerst verantwoord op (hulp)kostenplaatsen en op basis van bedrijfseconomische criteria verdeeld;
- De door de medewerkers bestede uren worden aan de afdelingsproducten toegerekend op basis van de door die medewerkers geschreven uren;
- De uurtarieven zijn gebaseerd op de personeelslasten en overheadkosten (toegerekende huisvesting en facilitaire zaken, communicatie, informatisering en automatisering, organisatie en personeel, juridische zaken) en zijn bepaald door het totaal van de afdelingskosten te relateren aan de begrote productieve uren van de afdeling;
- De kosten en baten van bedrijfsvoering worden aan de verschillende producten en of afdelingen toegerekend op basis van verdeelsleutels volgens bedrijfseconomische criteria (bijvoorbeeld huisvestingskosten op basis van m² per afdeling, informatisering en automatisering op basis van fte's per afdeling, laboratoriumkosten op basis van ILOW-punten, de financiële taak op basis van directe kosten);
- De netto kosten worden per beleidsproduct bij elkaar opgeteld en verdeeld over de taken van het waterschap.

4.1.2 Beschrijving kwijtscheldingsbeleid

Het waterschap hanteert een kwijtscheldingsnorm van 100%. Dit houdt in dat een huishouden met een inkomen onder de bijstandsnorm, voor kwijtschelding in aanmerking kan komen. Als we kwijtschelding verlenen dan doen we dat voor het gehele bedrag van de betreffende aanslag. Het geldt zowel voor de ingezetenenheffing als voor de zuiveringsheffing woonruimten.

Het algemeen bestuur heeft bij de begrotingsbehandeling eind 2023 besloten met ingang van 2024 gebruik te willen maken van de volgende verruimingsmogelijkheden:

1. Kwijtschelding voor kleine ondernemers met een privé-inkomen op bijstandsniveau;
2. Bij de berekening van het besteedbaar inkomen rekening houden met de kosten van kinderopvang;
3. Voor huishoudens met een AOW-inkomen bestaat de mogelijkheid om hogere inkomensgrenzen te hanteren.
4. Verruiming vermogensnormen kwijtschelding.

4.2 Watersysteembeheer

4.2.1 Begroting en meerjarenraming belastingopbrengsten

Begroting 2025 + mjp	REK	BnM	BEG	MJP ----->			
Watersysteembeheer x € 1 miljoen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1. Lasten	79,5	90,6	96,3	97,6	100,7	102,8	104,9
2. Baten	-3,6	-3,1	-3,5	-3,2	-3,2	-2,7	-2,8
Totaal netto kosten	75,9	87,5	92,8	94,4	97,5	100,1	102,1
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	0,6	0,8	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3
89 Dekkingsverschil	-	-1,4	-	-	-	-	-
Resultaat voor Belastingopbrengsten	76,5	86,9	94,0	95,6	98,7	101,3	103,4
Verontreinigingsheffing	-0,7	-0,6	-0,6	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Watersysteemheffing	-74,6	-80,6	-91,2	-95,0	-98,1	-100,7	-102,7
Belastingopbrengsten	-75,3	-81,3	-91,8	-95,6	-98,7	-101,3	-103,4
Resultaat (+ = tekort)	1,2	5,6	2,2	-	-	-	-
Resultaat Watersysteembeheer	1,2	5,6	2,2	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking algemene reserve	-	-	-	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking tariefseglisatie reserve	-1,2	-4,7	-2,2	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking baggerreserve	-	-0,9	-	-	-	-	-

Vanaf 2026 wordt deze taak break-even begroot.

<----->

4.2.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per taak en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves. In 2025 verrekenen we het begrote verlies van € 2,2 miljoen met de bestemmingsreserve tariefseglisatie en de bestemmingsreserve baggeren. Hiermee dempen we de belastingopbrengstenstijging met 2,5% tot 12,3% ten opzichte van 2024. Vanaf 2026 zijn de kosten en opbrengsten in evenwicht. Het meerjarig gemiddelde van de belastingopbrengsten heeft een procentuele stijging van 4,9%.

4.3 Zuiveringsbeheer

4.3.1 Begroting en meerjarenraming belastingopbrengsten

Begroting 2025 + mjp	REK	BnM	BEG	MJP ----->			
Zuiveringsbeheer x € 1 miljoen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
1. Lasten	113,6	119,1	125,9	126,8	133,5	141,5	147,6
2. Baten	-5,9	-4,1	-4,0	-3,9	-3,9	-4,0	-4,0
Totaal netto kosten	107,8	115,1	121,9	122,9	129,6	137,5	143,6
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	1,9	2,4	2,5	2,6	2,7	2,7	2,8
89 Dekkingsverschil	-	0,0	-	-	-	-	-
Resultaat voor Belastingopbrengsten	109,7	117,5	124,4	125,5	132,3	140,2	146,4
Zuiveringsheffing	-105,0	-117,4	-124,4	-125,5	-132,3	-140,2	-146,4
Belastingopbrengsten	-105,0	-117,4	-124,4	-125,5	-132,3	-140,2	-146,4
Resultaat (+ = tekort)	4,7	0,1	-	-	-	-	-
Resultaat Zuiveringsbeheer	4,7	0,1	-	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking algemene reserve	-	1,0	-	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking tariefseglisatie reserve	-4,7	-1,1	-	-	-	-	-

Vanaf 2025 wordt deze taak break-even begroot.

<----->

4.3.2 Toelichting op de verwachte opbrengsten uit belastingheffing

Het resultaat wordt jaarlijks beoordeeld per taak en toegevoegd of onttrokken aan de bestemmingsreserves. Vanaf 2025 zijn de kosten en opbrengsten in evenwicht. Het meerjarig gemiddelde van de belastingopbrengsten heeft een procentuele stijging van 4,5%, 2025 ligt daar met 5,6% iets boven.

4.4 Belastingeenheden, -tarieven en lastendrukprofielen

De eenheden waarmee we rekenen om de tarieven te bepalen, zijn hieronder weergegeven en gebaseerd op de meest recente cijfers van GBLT. Het belastingboekje van de Unie van

Waterschappen is de basis van de profielberekening voor de lastendruk. De belastingopbrengsten (§ 4.2 en § 4.3) leiden tot de onderstaande lastendruk per profiel.

De WOZ-waarde voor de categorie gebouwd ligt 3,4% hoger dan ten tijde van de voorjaarsbrief. Dit heeft een verlagend effect op het tarief in de watersysteemheffing. Verder zijn er geen noemenswaardige verschillen in eenheden voor 2025 ten opzichte van de voorjaarsbrief.

BELASTINGEENHEDEN

Zuiveringsheffing	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Bedrijven VE's x 1.000	463	455	455	455	455	455
Huishoudens VE's x 1.000	1.151	1.161	1.171	1.180	1.190	1.200

Watersysteemheffing	2024	2025	2026	2027	2028	2029	% kostentoedeling
WOZ waarde totaal € 1.000.000	242.719	250.749	252.810	254.871	256.933	258.994	58,6%
Ingezetenen aantal x 1.000	484	490	495	500	505	510	34,6%
Natuur (hectares) x 1.000	90	89	89	89	89	89	0,3%
Overige ongebouwd (hectares) x 1.000	94	94	94	94	94	94	6,5%

BELASTINGTARIEVEN

Zuiveringsheffing / verontreinigingsheffing	2024	2025	2025 tov 2024
Bedrijven ve's	73,14	77,00	5,3%
Huishoudens ve's	73,14	77,00	5,3%
Watersysteemheffing	2024	2025	2025 tov 2024
Gebouwd WOZ-waarde	0,0195%	0,0213%	9,3%
Ingezetenen Woonruimte	57,76	64,35	11,4%
Natuur ha	2,70	3,06	13,1%
Overig ongebouwd ~ bemalen ha	65,81	74,19	12,7%
Overig ongebouwd ~ bemalen ~wegen ha	109,67	123,65	12,7%
Overig ongebouwd ~ onbemalen ha	43,87	49,46	12,7%
Overig ongebouwd ~ onbemalen ~wegen ha	87,74	98,92	12,7%

De eenheden en de belastingtarieven leiden tot onderstaande lastendrukprofielen. De lastendrukpercentages vanaf 2026 zijn indicatief.

LASTENDRUKPROFIELEN

Begroting 2025 + mjp						% stijging					
per profiel	2025	2026	2027	2028	2029	2024 2025	2025 2026	2026 2027	2027 2028	2028 2029	
Huishouden (eenpersoons; met huurwoning)	141	144	149	154	158	8,1%	1,5%	3,6%	3,7%	2,5%	
Huishoudens (met huur woning)	295	298	310	325	335	6,7%	0,9%	4,2%	4,6%	3,2%	
Huishoudens (met eigen woning)	374	379	394	410	421	7,2%	1,4%	3,8%	4,0%	2,8%	
Agrarisch bedrijf BEMALEN	4.858	5.047	5.214	5.357	5.467	12,4%	3,9%	3,3%	2,7%	2,0%	
Agrarisch bedrijf ONBEMALEN	3.374	3.502	3.619	3.719	3.796	12,2%	3,8%	3,3%	2,8%	2,1%	
Natuurterrein	3.058	3.184	3.288	3.375	3.442	13,1%	4,1%	3,3%	2,6%	2,0%	
Groothandel	1.115	1.135	1.175	1.216	1.246	7,4%	1,8%	3,5%	3,5%	2,5%	
Productiebedrijf voedingsmiddelen	25.978	26.131	27.302	28.664	29.666	5,9%	0,6%	4,5%	5,0%	3,5%	

5 Paragrafen

5.1 Uiteenzetting van de financiële positie

5.1.1 Financiering

De financiële markten zijn nog steeds erg nerveus en volop in beweging. Hierbij zijn verwachtingen over de economische groei (en eventuele onzekerheden hierin) én over de inflatiecijfers direct van grote invloed op de rente. Wel zijn er de afgelopen maanden meer signalen dat in Europa de inflatie langzaamaan de goede kant op beweegt (richting de 2%, waar de centrale banken op koersen).

Inmiddels heeft naast de FED ook de ECB in juni 2024 een eerste renteverlaging doorgevoerd (de ECB-depositorente is verlaagd van 4% naar 3,75%), in lijn met de verwachtingen. De algehele verwachting is dat er dit jaar nog twee doorgevoerd zullen worden gevolgd door een aantal verlagingen in 2025. Wij gaan er dan ook van uit dat de rente voor langlopende leningen in de komende periode nog wel wat gaat dalen. Het gehanteerde rentepercentage in deze begroting is daarmee in lijn.

De rentecondities zowel van de rekening-courant bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) als voor het schatkistbankieren zijn gekoppeld aan de ECB depositorente. De NWB brengt de ECB-depositorente in rekening verhoogd met een opslag van 0,125% (momenteel dus 3,875%). Anderzijds ontvangen we in geval van schatkistbankieren rente (ongeveer de ECB-depositorente +/- 0,1%, momenteel ongeveer 3,65%).

De treasurycommissie monitort de renteontwikkelingen nauwlettend en probeert hierop te anticiperen. In de begroting 2025 is gerekend met een rente van 3,0% voor nieuw aan te trekken langlopende leningen in 2025 (2,75% voor 2026 en 2,5% voor 2027 en verder).

Liquiditeitsprognose

De vermogensbehoefte in 2025 is ongeveer € 49 miljoen en in 2026 € 92 miljoen. Deze vermogensbehoefte dient gefinancierd te worden met nieuwe leningen of deels door het benutten van de kasgeldlimiet (rood staan op de rekening courant). Op basis van de huidige rentestanden en voorziene ontwikkelingen ligt het voor de hand dat dit met name in de vorm van langlopende leningen gefinancierd wordt.

Als gevolg van de forse investeringsopgave heeft het waterschap de komende jaren (ook de jaren na 2026) veel financiering nodig. De treasurycommissie monitort de renteontwikkelingen nauwlettend en probeert zo goed mogelijk en op gunstige momenten de benodigde financiering aan te trekken. Daarbij spelen we in, indien nodig, op eventuele rentestijgingen door het afsluiten van geldleningen, en op ontwikkelingen in de verschillen tussen de korte rente en de lange rente. Eventuele (tijdelijke) overschotten worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Renterisiconorm

De renterisico's op de vaste schuld (toekomstige rentelasten zijn hoger dan begroot of hoger dan een bestuurlijk wenselijk geacht niveau) worden volgens de wet FIDO ingekaderd door de renterisiconorm. De renterisiconorm bedraagt 30% van het begrotingstotaal van het begrotingsjaar. Uit onderstaande tabel blijkt dat de renterisiconorm niet wordt overschreden (bedragen x € 1 miljoen).

	2025	2026	2027	2028	2029
Reguliere aflossingen bestaande leningen	23,2	22,1	21,5	20,6	18,2
Reguliere aflossingen nieuwe leningen	0,7	3,2	7,8	12,4	17,0
Renterisico	23,9	25,3	29,3	33,0	35,2
Berekening renterisiconorm					
Begrotingstotaal	221,0	224,1	233,2	249,5	250,8
Percentage regeling	30%	30%	30%	30%	30%
Renterisiconorm	66,3	67,2	70,0	74,9	75,2
Ruimte onder renterisiconorm	42,4	42,0	40,7	41,8	40,1

Kasgeldlimiet

Volgens de wet FIDO mag maximaal 23% van de begroting met kortlopende geldleningen of via krediet in rekening-courant worden gefinancierd. Deze kasgeldlimiet beperkt het renterisico op de korte financiering. Uit onderstaande tabel blijkt dat de kasgeldlimiet in 2025 niet wordt overschreden (bedragen x € 1 miljoen).

	Kwartalen 2025			
	I	II	III	IV
Gemiddelde vlottende schuld				
Gemiddelde vlottende middelen	10,8	4,5	20,8	11,2
Netto vlottende schuld/middelen	-10,8	-4,5	-20,8	-11,2
Berekening Kasgeldlimiet				
Begrotingstotaal	221,0			
Percentage regeling	23%			
Kasgeldlimiet	50,9			
Ruimte onder kasgeldlimiet	61,7	55,4	71,7	62,1

5.1.2 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van het waterschap is. Een goed weerstandsvermogen kan voorkomen dat elke financiële tegenvaller direct leidt tot hogere lasten. Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en de achtergronden van de risico's en inzicht in de aanwezige weerstandscapaciteit.

De risico's zijn financieel vertaald volgens de methode Fine en Kinney. In 2023 is de inventarisatie van de risico's vernieuwd en behandeld door het algemeen bestuur. De risico's die niet afgedekt worden door procedures, verzekeringen of voorzieningen (totaal € 8,2 miljoen) worden gedekt uit de algemene reserves, te weten de weerstandscapaciteit.

(bedragen x € 1 miljoen)

Weerstandscapaciteit per taak	Algemene reserves eind 2025	Benodigd o.b.v. risico's ²	Ratio weerstandsvermogen
Watersysteembeheer	5,90	2,95	2,0
Zuiveringsbeheer	7,62	5,25	1,5
TOTAAL	13,52	8,10	1,7

² Op basis van AB-besluit 26 maart 2023

De ratio van het weerstandsvermogen komt uit binnen de norm die het algemeen bestuur heeft gesteld (tussen de 1,5 en 2,0).

5.1.3 Risicoparagraaf

In de inhoudelijke paragrafen in deze begroting zijn onderstaande risico's en de beheersmaatregelen nader toegelicht.

Toegenomen onzekerheid op zowel de scope, de planning en de kosten van projecten

Het risico op wijzingen en vertragingen in de scope, de planning en de kosten van plannen en projecten neemt toe door:

- complexe regelgeving (o.a. op gebied van stikstof, natuurwetgeving, Omgevingswet);
- netcongestie;
- krappe aanneemarkt;
- toenemende onzekerheid over de bestendigheid van beleid en financiering als gevolg van de dynamiek in het politieke landschap.

Voor de komende jaren zijn de projectteams vol geprogrammeerd. Dit resulteert in beperkte flexibiliteit om onvoorziene projecten uit te voeren. Een vertraging in projecten werkt direct door in daaropvolgende geplande projecten.

Ten aanzien van de kostenramingen van projecten geldt specifiek dat landelijk substantiële prijsstijgingen voorkomen. Ook wij merken de gevolgen van deze hoge inflatie in projecten. De prijzen in de periode tussen 2022 en medio 2024 zijn gestegen met 27,3% (op basis van CBS indexcijfers in de branche 'Civieltechnische werken en bouw'). De verwachting is dat deze inflatie tussen 2022 en april 2025 oploopt tot 30%.

Krapte op de arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt is nauwelijks veranderd. Het inwerken van nieuwe mensen kost tijd en legt een beslag op het absorptievermogen van het waterschap. We zetten P&O-instrumenten in om de druk beheersbaar te houden (zie hierover meer in de paragraaf bedrijfsvoering). Desondanks bestaat het risico dat vertragingen in werkzaamheden optreden.

In deze begroting is conform uitgangspunt van de VJB geen extra geld opgenomen voor personeel. Om de continuïteit en flexibiliteit zoveel mogelijk te waarborgen wordt vervanging maar ook nieuwe functies, tijdelijke inhuur of adviesopdrachten bekostigd uit de vacatureruimte. Een deel van de vacatureruimte wordt daarmee ingezet als dekking voor structurele uitgaven (in deze begroting € 3,2 miljoen). Als de arbeidsmarkt zich gunstig ontwikkelt en de vacatures volledig worden ingevuld, dan ontstaat een dekkingstekort. Dit tekort zal dan uit de algemene reserves onttrokken moeten worden en voor de jaren daarna verwerkt in de belastingtarieven. Het algemeen bestuur wordt hierover in de tussentijdse bestuursrapportages geïnformeerd en indien nodig leggen we een voorstel tot besluitvorming voor.

Wijziging gedragscode Bestendig beheer en onderhoud

In 2025 verwachten we een wijziging in de Wet natuurbescherming voor waterschappen, Bestendig beheer en onderhoud. Het werken volgens de nieuwe gedragscode brengt extra kosten met zich mee, zoals voor alternatieve maaimethoden en ecologisch advies. De inschatting is dat de extra jaarlijkse kosten € 1,5 tot € 2 miljoen bedragen, maar de exacte omvang en financiële impact is nog niet bekend. In deze begroting is een bedrag van € 0,5 miljoen per jaar opgenomen ten laste van de taak watersysteembeheer.

5.1.4 Stand en verloop reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen x 1 miljoen	Stand begin 2025	Mutaties in 2025			Stand eind 2025
		+ / +		- / -	
		Resultaat	Overig	Extern	
Reserves					
<i>Algemene reserves</i>					
Algemene reserve watersysteembeheer	5,90				5,90
Algemene reserve zuiveringsbeheer	7,62				7,62
	13,52	-	-	-	13,52
<i>Bestemmingsreserves voor tariefseglisatie</i>					
Tariefseglisatie reserve watersysteembeheer	2,15	-2,15			-
Tariefseglisatie reserve zuiveringsbeheer	-				-
	2,15	-2,15	-	-	-
<i>Overige bestemmingsreserves</i>					
Baggeren waterlopen	0,66				0,66
	0,66	-	-	-	0,66
Totaal Reserves	16,33	-2,15	-	-	14,18
Voorzieningen					
<i>Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen</i>					
Voorziening uitkeringen bestuur	0,06			0,04	0,02
Voorziening uitkeringen voormalig personeel	0,23			0,17	0,06
Voorziening pensioenen bestuur	3,04		0,20	0,20	3,04
Totaal Voorzieningen	3,33	-	0,20	0,41	3,12
Totaal Reserves en voorzieningen	19,66	-2,15	0,20	0,41	17,30

5.1.5 Kengetallen*Algemeen*

In deze paragraaf beoordelen we onderlinge verhouding van kengetallen in relatie tot de financiële positie.

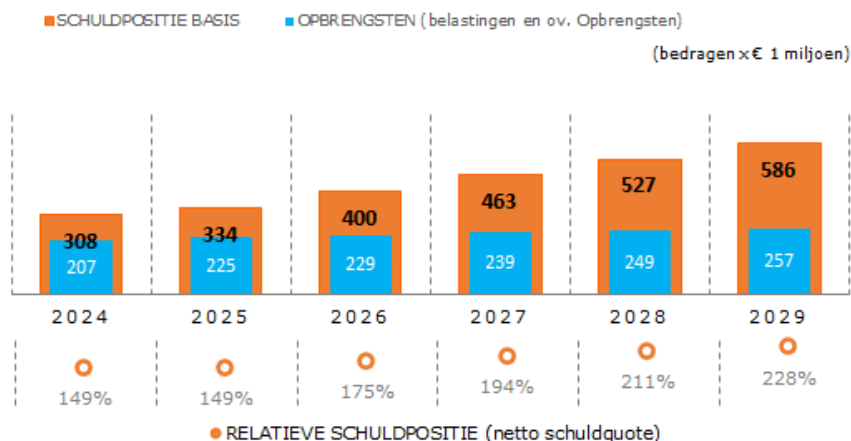
Weerstandsvermogen

	Ratio
Watersysteembeheer	2,0
Zuiveringsbeheer	1,5
TOTAAL	1,7

Het algemeen bestuur heeft de norm van het weerstandsvermogen vastgesteld tussen de 1,5 en 2. Het weerstandsvermogen valt weer binnen de gestelde norm.

Netto schuldquote

De norm (195%) voor de schuldpositie wordt met de huidige inzichten en daaruit voortvloeiende berekeningen vanaf 2028 overschreden. Onderstaande grafiek laat de schuldpositie ten opzichte van de totale opbrengsten zien.

TOTALE SCHULD (BEDRAGEN X € 1 MILJOEN)*EMU-saldo*

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven van de overheid (inclusief decentrale overheden). De landen die meedoen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU), hebben afspraken gemaakt over het op orde houden van de overheidsfinanciën. Eén van deze afspraken heeft betrekking op het begrotingstekort van landen, oftewel het EMU-tekort dat maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Omdat de taken van de waterschappen belangrijk zijn voor de veiligheid, bewoonbaarheid, volksgezondheid en bedrijvigheid in ons land, moeten de waterschappen voldoende mogelijkheden hebben om te investeren. Daarom hebben de waterschappen samen met de provincies en gemeenten, in het kader van de wet Houdbare overheidsfinanciën, voldoende ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. Met het vorige kabinet was in 2023 een ruimte van 0,5% BBP afgesproken (waarvan 0,06% is toebedeeld aan waterschappen).

De Wet houdbare overheidsfinanciën bepaalt dat een nieuw kabinet aan het begin van zijn regeerperiode na overleg met de koepels van de decentrale overheden de EMU-ruimte voor de gemeenten, provincies en waterschappen in deze periode vaststelt. Dit overleg moet nog plaatsvinden. In de berekening van de EMU-referentiewaarden van de waterschappen is er vanuit gegaan dat de decentrale overheden de ruimte van 0,5% BBP t/m 2029 die met het vorige kabinet voor de periode 2024 t/m 2026 is afgesproken behouden en dat de ruimte van de waterschappen daarin 0,06% BBP blijft. Concreet betekent dit dat ons aandeel voor 2025 rond de € 34,2 miljoen ligt en oploopt naar € 38,7 miljoen in 2029.

Het volgende overzicht toont ons aandeel in het EMU-saldo voor de komende jaren. Hieruit blijkt dat er behalve in 2025 in alle jaren sprake is van een overschrijding van ons aandeel. Dit wordt veroorzaakt door de relatief hoge bruto investeringsuitgaven. In de praktijk blijkt dat er momenteel geen consequenties zijn verbonden aan een overschrijding.

(bedragen x € 1 miljoen)

	2025	2026	2027	2028	2029
exploitatiesaldo	2,1-	-	-	-	-
EMU-exploitatiesaldo	2,1-	-	-	-	-
bruto-investeringsuitgaven	- 69,8	117,3	116,6	127,4	134,3
subsidies	+ 16,7	21,9	21,0	28,1	35,4
afschrijvingen	+ 27,9	28,9	32,0	41,2	38,4
Invloed investeringen	25,1-	66,5-	63,6-	58,1-	60,5-
toevoegingen aan voorzieningen ten laste van exploitatie	+ 0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van exploitatie	-	-	-	-	-
betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
externe vermeerderingen van voorzieningen	+ -	-	-	-	-
Invloed voorzieningen	-	-	-	-	-
EMU SALDO	27,2-	66,5-	63,6-	58,1-	60,5-
Referentiewaarde	34,2-	35,6-	37,0-	38,3-	38,7-
Ruimte onder referentiewaarde	7,0-	-	-	-	-
Overschrijding referentiewaarde	-	30,9	26,6	19,8	21,8

Wendbaarheid van de begroting

(bedragen x € 1 miljoen)

Begroting 2025 + mjp	REK	BnM	BEG	MJP ----->			
Wendbaarheid van de begroting	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Rente en afschrijvingen	31,3	34,0	34,9	36,4	41,9	46,2	51,3
Totaal Bruto exploitatiekosten	195,3	210,1	222,4	224,4	234,2	244,0	252,2
%	16%	16%	16%	16%	18%	19%	20%

Zie voor meer detail § 6.2.2 Overzicht van baten en lasten verdeeld naar kostenrubrieken.

5.2 Assetmanagement

Met de vaststelling van het Strategisch Assetmanagement Plan (SAMP 2024) is een solide basis gelegd voor de verdere uitbouw en implementatie van de assetmanagement systematiek en bijbehorende functionele organisatievorm. Dit is een herhalend proces gericht op het voortdurend verbeteren van het inzicht in en de sturing op kosten, prestaties en risico's en het uitwerken en borgen van de benodigde onderliggende processen, rollen en bijbehorend gedrag.

Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

Het dagelijks onderhoud voeren we uit volgens een onderhoudsplan die periodiek toetsen op effect en resultaat. Het beleidskader voor het onderhoud aan installaties is het onderhoudsplan Technisch onderhoud. In de aanpak doen we dit steeds meer in lijn met het assetmanagement. Hierin is inspectie en toetsing aan de bedrijfswaardematrix een belangrijke stap in de bepaling van onderhoud of investering.

Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen

Beleidskader voor het technisch onderhoud is het onderhoudsplan. Ook voor dagelijks beheer en onderhoud van watergangen werken we vanuit onderhoudsplannen.

Voor installaties is een LTIP (Lange termijn InvesteringsPlanning) opgesteld. Hierin zijn peilregelende kunstwerken geïnspecteerd en getoetst aan de bedrijfswaardematrix. Hieruit volgt de investeringsplanning. Het investeringsniveau is niet gewijzigd ten opzichte van de voorjaarsbrief.

Zuiveringstechnische werken

In 2025 wordt het deel van de meerjareninvesteringsbegroting gerealiseerd aan de hand van de vastgestelde langetermijnvisie Zuiveren.

5.3 Bedrijfsvoering

5.3.1 Stand van zaken bedrijfsvoering

In 2024 is de organisatieontwikkeling verder doorgezet. Zo zijn de missie en organisatievisie verwoord en zijn de kernwaarden (verbonden, vakkundig, toekomstbewust en daadkracht) benoemd. Ook is er een start gemaakt met een leiderschapstraject voor het gehele management. De cultuurscan geeft belangrijke input voor de aanpak en de communicatie voor het doorvoeren van veranderingen.

Eind 2024 is een start gemaakt met de uitrol van ons Strategisch Personeels Plan (SPP). Hiermee investeren we in de ontwikkeling van onze medewerkers, maar en borgen we ook de kennis en kunde die in onze organisatie en ons werk zo van belang zijn.

We zijn dit jaar gestart met een concernbrede aanpak voor de informatievoorziening, waarbij professionalisering van de I-organisatie aan de orde is en we een I-agenda voor de hele organisatie opstellen.

De wateroverlast die in 2024 inwoners in ons gebied trof, heeft nog eens extra bevestigd hoe groot het belang is om problemen laagdrempelig te kunnen melden. Onze communicatie, zowel qua berichtgeving op de website en sociale media als qua bereikbaarheid en responsiviteit van onze mensen in de buitendienst, heeft extra vroeg aandacht gevraagd om hierop ingericht en toegerust te zijn.

5.3.2 Beleidsvoornemens t.a.v. de bedrijfsvoering

In 2025 worden de gekozen kernwaarden samen met de organisatie verder geladen, zodat het waarden worden die we met elkaar doorleven. Deze waarden zullen een belangrijke rol spelen in hoe we met elkaar werken en ons als organisatie presenteren naar de buitenwereld. Zo kunnen we deze inzetten in onze arbeidsmarktcommunicatie. Daarnaast zal het leiderschapstraject worden voortgezet en ook vertaald worden naar persoonlijk leiderschap van elke medewerker.

Het SPP wordt voor 2025 een belangrijk speerpunt voor onze organisatie om ook in de toekomst de uitdagingen op de arbeidsmarkt aan te kunnen, maar ook om huidige medewerkers te binden en te boeien.

De verdere professionalisering van de I-organisatie en de uitvoering van de concernbrede I-agenda in 2025, dragen bij aan een samenhangende groei van de informatievoorziening en het beheer en onderhoud hiervan. In 2025 is de ontwikkeling van duurzaam en toekomstgericht mobiliteitsbeleid een speerpunt en staan tevens proactieve dienstverlening en communicatie op de agenda.

5.3.3 Personeel

De personeelskosten in deze begroting zijn gebaseerd op een formatie van 648 fte. Per 30 september 2024 is de verdeling man-vrouw: 69,3% man en 30,7% vrouw.

Aantal medewerkers	t/m september 2024	2023
Instroom	67	57
Uitstroom	39	50

Het aantal vacatures stijgt, mede omdat nieuwere generaties waarde hechten aan afwisseling van functies en organisaties. Vacatures krijgen minder reacties, maar nog steeds wordt het merendeel van de functies ingevuld en vinden we goede kandidaten mede dankzij goed recruitment. Krapte op de arbeidsmarkt is vooral merkbaar bij vacatures op het gebied van financiën, informatiemanagement en beheer- en projectfuncties in de waterketen.

Er is veel uitstroom in de leeftijdscategorie 25-44 jaar. Om te binden en boeien is kennis van Generatie Y belangrijk. Deze millennials hechten waarde aan flexibiliteit in werkuren en werkomgeving, vinden duurzaamheid belangrijk en verwachten zingeving, structuur en begeleiding. Dit vormt input voor de arbeidsmarktcommunicatie, het versterken van het leiderschap en teamontwikkeling. De cultuurscan geeft hierbij waardevolle informatie over de verschillende subculturen binnen de organisatie. Naast de reguliere uitstroom bereiken de komende vijf jaren 60 medewerkers de AOW-leeftijd. Via prioritering wordt bepaald welke plekken weer moeten worden ingevuld. Verder zetten we proactief in op het borgen van kennis en kunde.

We werken aan een strategische personeelsplanning (SPP). Het SPP-proces geeft inzicht in de ontwikkelingen in de personeelsbehoefte en benodigde interventies. Ontwikkelingen als digitalisering en de nieuwe rol van waterschappers bij het ontwikkelen van omgevingsvisies en ruimtelijke initiatieven vragen andere competenties en disciplines.

Verder werken we aan een goed werkgeversverhaal, eenduidige arbeidsmarktcommunicatie en vergroten we de zichtbaarheid. Ook wordt de samenwerking met scholen verstevigd.

5.3.4 Financiële rechtmatigheid

Tot en met boekjaar 2024 controleert de accountant de naleving van de financiële rechtmatigheid. Het grootste deel van de werkzaamheden dat ten grondslag ligt aan deze controle, voeren we als organisatie al uit in de vorm van de (verbijzonderde) interne controle (VIC). Op deze manier wordt achteraf aangetoond dat voldaan is aan de financiële wet- en regelgeving.

Met ingang van boekjaar 2025 (dus voor het eerst bij de jaarrekening 2025) legt het dagelijks bestuur in de jaarrekening direct verantwoording over de rechtmatigheid af aan het algemeen bestuur in plaats van de accountant.

Het algemeen bestuur zal in een aparte beeldvormende vergadering meegenomen worden in deze ontwikkelingen.

5.4 Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan tot actieve openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de Woo is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens van de Woo. In deze paragraaf geven we op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2025 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

In de Woo staan 17 informatiecategorieën die organisaties openbaar moeten maken. Van deze 17 zijn er 15 relevant voor het waterschap. Deze verplichting wordt de komende jaren gefaseerd ingevoerd. Als waterschap volgen wij de landelijke fasering.

De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Invoering van de actieve openbaarmakingsverplichting heeft onze prioriteit.

Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals bijvoorbeeld Woo- of informatieverzoeken. In 2025 blijft de nadruk op het persoonlijk contact met verzoekers en het verbeteren en verder digitaliseren van de afhandeling van de Woo-verzoeken.

De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding staat in 2025 gepland.

- Verbeteren awareness van informatiebeheer en de Woo; In 2025 wordt organisatie breed de Woo E-learning module uitgerold die in 2024 is ontwikkeld. De doelstellingen zijn kennisoverdracht over de Woo en het verder professionaliseren van de omgang met informatie door onze medewerkers.
- Gebruik zaaksysteem en archivering; Het goed opslaan en omgaan met de verschillende vormen van informatie (samengevat informatiebeheer) is essentieel voor het efficiënt uitvoeren van het werk. Daarom worden er in 2025 medewerkers verder begeleid bij het verbeteren van het informatiebeheer in de systemen. In 2025 wordt de toepassing van het nieuwe zaaksysteem (geïmplementeerd in 2024) verder uitgebreid in de organisatie.
- Datamanagement, systemen en procedures; In 2025 werken we aan verdere optimalisatie van het datamanagement, de systemen en procedures. Beleid, beheersing en werkafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden waar nodig geactualiseerd en verbeterd.

Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Per 1 mei 2022 beschikt het Vallei en Veluwe reeds over een Woo-contactpersoon.

Verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling GBLT						
Doelstelling	GBLT, gevestigd in Zwolle, opgericht per 1 januari 2011, heft en int waterschapsbelastingen voor vijf waterschappen en zeven gemeenten (er loopt momenteel een aanvraag voor toetreding van 3 gemeenten). Voor deze gemeenten geeft GBLT ook uitvoering aan de Wet WOZ. Uitgangspunt daarbij is de hoogste kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten.						
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van GBLT. De bestuursleden zijn allen afgevaardigden van de vijf waterschappen en zeven gemeenten. Het dagelijks bestuur bestaat uit een voorzitter, een dagelijks bestuurslid van de waterschappen en een dagelijks bestuurslid van de gemeenten. Onze portefeuillehouder belastingen is voorzitter van GBLT.						
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	01-01-25	31-12-25	
	0	0	0	0	€ 4,6	€ 4,5	0
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2025 is begroot op € 4,4 miljoen.						
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.						

Verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling het Waterschapshuis (HWH)						
Doelstelling	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor 21 waterschappen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. HWH bevordert de samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en andere overheden die actief zijn in de watersector en helpt daarbij in de digitale transformatie van de waterschappen. De doelstelling is het robuuster maken van de waterschappen als moderne overheid.						
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van HWH. Alle waterschappen zijn middels één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur. Daarnaast heeft HWH een dagelijks bestuur.						
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	
	0	0	0	nmb	€ 11,3	nmb	0
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2025 is begroot op € 2,4 miljoen.						
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen (dan wel gereserveerd door HWH, zodat toekomstige bijdrages lager uitvallen).						

Verbonden partij	Gemeenschappelijke regeling Waterschapslaboratorium Aqualysis						
Doelstelling	Aqualysis is een geaccrediteerd waterlaboratorium dat gespecialiseerd is in het uitvoeren van opdrachten ten dienste van een vijftal waterschappen.						
Bestuurlijk belang	Aqualysis heeft een eigen bestuur, waarin elk waterschap met één lid is vertegenwoordigd.						
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	
	0	0	€ 0,3	nnb	€ 12,4	nnb	0
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2025 is begroot op € 2,2 miljoen (inclusief COVID-19 bemonstering).						
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.						

Verbonden partij	Vereniging Unie van Waterschappen (UvW)						
Doelstelling	De Unie van Waterschappen is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. De UvW vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt hierin de belangen van de 21 waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en ontwikkeling.						
Bestuurlijk belang	Het hoogste orgaan van de UvW is de ledenvergadering. In de ledenvergadering hebben de voorzitters (dijkgraven) van alle waterschappen zitting. Per beleidsterrein is een bestuurlijke Uniecommissie, waarin de portefeuillehouders van alle waterschappen zitting hebben.						
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	
	0	0	€ 2,2	nnb	€ 21,7	nnb	0
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2025 is begroot op € 0,7 miljoen.						
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.						

Verbonden partij	Nederlandse Waterschapsbank (NWB)						
Doelstelling	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB) is een financiële dienstverlener die zich met haar diensten exclusief richt op de Nederlandse publieke sector. De klanten van de NWB zijn decentrale overheden (gemeenten, provincies, waterschappen) en instellingen onder garantie van (decentrale) overheden (zoals bijvoorbeeld woningcorporaties). De doelstelling van de NWB is het zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden van de gewenste financieringen.						
Bestuurlijk belang	De NWB kent een driehoofdige directie onder toezicht van een Raad van Commissarissen met zeven leden. Daarnaast kent de NWB een aandeelhoudersvergadering (AvA), waarin elke aandeelhouder zitting heeft en stemrecht (op basis van het aantal aandelen). Jaarlijks legt de directie verantwoording af over de behaalde (financiële) resultaten aan de AvA. Daarnaast worden benoemingen voor directie en/of RvC voorgelegd aan de AvA.						
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	2023
	€ 0,1 (1,2%)	€ 0,1 (1,2%)	€ 2.060	nnb	€ 73.849	nnb	+/+ € 126
Bijdrage	Niet van toepassing.						

Verbonden partij	Coöperatie Samenwerking Kaumera U.A.						
Doelstelling	De Coöperatie Samenwerking Kaumera U.A. is een samenwerking van waterschappen met als doel de productie en afzet (naar de markt) van Kaumera te organiseren en bevorderen. De coöperatie heeft een aandeel van 50% in Kaumera Sales & Services BV (ook: Start-up BV), die als doel heeft het vergroten van de vraag naar Kaumera, door het vinden en ontwikkelen van toepassingen en afzetmarkten. Dat doet de BV onder andere door marktbewerking, onderzoek en (product- en proces-) ontwikkeling, het opstellen van (leverings- en/of afname-) contracten, het voeren van (financiële) administratie en het organiseren van logistieke activiteiten. Royal Haskoning DHV Nederland BV is de enige andere aandeelhouder (50%). Vooralsnog is het doel om de BV gedurende 5 jaar deze activiteiten te laten uitvoeren (2024/2025 - 2028/2029).						
Bestuurlijk belang	Ieder deelnemend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt in de ledenvergadering, het hoogste orgaan van de coöperatie. In deze vergadering worden de belangrijkste besluiten rondom deze organisatie genomen.						
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	
	0	0	0	nnb	0	nnb	0
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2025 is begroot op € 0,2 miljoen.						
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.						

Verbonden partij	Centrumregeling Meten en Monitoren Afvalwaterketen en Grondwater							
Doelstelling	Het waterschap is tezamen met gemeenten een centrumregeling aangegaan op het gebied van meten en monitoren in de afvalwaterketen en grondwater in het beheergebied van Waterschap Vallei en Veluwe. Hiermee wordt inzage gekregen in hoe het rioolsysteem en het grondwaterpeil ervoor staan. De doelstelling is een efficiënte uitvoering van een aantal specialistische operationele beheertaken voor de gemeentelijke rioleringszorg (datavalidatie en -analyse). Operationele taken op het gebied van meten en monitoren van de afvalwaterketen en grondwater voeren we gezamenlijk en gebundeld uit. Dat scheelt in tijd en kosten voor alle gemeenten, indien zij dit ieder voor zich zouden moeten oppakken. En er wordt gebruik gemaakt van elkaar kennis en kunde. De centrumorganisatie voert inmiddels werkzaamheden uit voor 24 gemeenten. Waterschap Vallei en Veluwe is centrumorganisatie en geeft onderdak aan het Uitvoeringsteam (4,7 FTE). De kosten hiervan worden gedragen door het waterschap en de deelnemende gemeenten.							
Bestuurlijk belang	Het hoogste orgaan is het bestuurlijk overleg. Hierin is elke deelnemer vertegenwoordigt door de portefeuillehouder / wethouder.							
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat	
	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	2023	
	0	0	0	0	0	0	0	
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2025 is begroot op € 0,2 miljoen.							
Risico's	Het jaarresultaat, zowel voordelig als nadelig, wordt verrekend via vastgestelde verdeelsleutels met de deelnemende partijen.							

Verbonden partij	Samenwerkingsverband Muskusrattenbeheer Waterschap Rivierenland						
Doelstelling	Muskusratten en beverratten vormen een risico voor dijken en de natuur. De landelijke strategie is om de muskusratten terug te dringen naar de landsgrenzen. Waterschap Rivierenland voert het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel, Hollandse Delta en Rivierenland.						
Bestuurlijk belang	De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.						
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	01-01-24	31-12-24	2023
	0	0	0	0	0	0	0
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2025 is begroot op € 1,9 miljoen.						
Risico's	De deelnemende waterschappen nemen deel via een vaste verdeelsleutel. Eventuele over- of onderschrijdingen worden ook op deze wijze verdeeld.						

Verbonden partij	Stowa						
Doelstelling	STOWA is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal de waterschappen) in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren.						
Bestuurlijk belang	In het bestuur van de STOWA zitten minimaal vier en maximaal zes waterschapsvertegenwoordigers. Momenteel maakt de dijkgraaf van Waterschap Vallei en Veluwe onderdeel uit van het STOWA bestuur.						
Financieel x 1 miljoen	Financieel belang		Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Financieel resultaat
	01-01-23	31-12-23	01-01-23	31-12-23	01-01-23	31-12-24	2022
	0	0	€ 8,7	nnb	€ 12,9	0	-/- € 1,0
Bijdrage	De financiële bijdrage voor 2025 is begroot op € 0,6 miljoen.						
Risico's	De deelnemende waterschappen nemen deel via een vaste verdeelsleutel. Eventuele over- of onderschrijdingen worden ook op deze wijze verdeeld.						

6 Financiële begroting

6.1 Gehanteerde uitgangspunten en normen

Voor de autonome salarisontwikkeling maken we gebruik van de ramingen van het CPB. Conform het kader in de voorjaarsbrief bedraagt het stijgingspercentage voor de loonkosten sector overheid 4,4% voor 2025. Vanaf 2026 gemiddeld 4,2%.

Naast de loonkostenontwikkeling hanteren we ook het inflatiecijfer van het CPB. Zoals het kader van de voorjaarsbrief aangeeft, de inflatie voor het jaar 2025, 2,8%. Vanaf 2026 gemiddeld 2,3%.

6.2 Overzicht van baten en lasten en toelichting

6.2.1 Overzicht van baten en lasten verdeeld naar programma's

Begroting 2025 + mjp naar Programma's x € 1 miljoen	REK 2023	BnM 2024	BEG 2025	MJP -----> 2026	2027	2028	2029
1. Waterveiligheid							
1. Lasten	21,1	21,4	20,7	20,1	21,2	22,9	23,9
2. Baten	-2,3	-1,9	-2,2	-2,1	-2,3	-1,8	-1,8
Totaal 1. Waterveiligheid	18,8	19,5	18,6	18,0	18,9	21,1	22,0
2. Watersysteem landelijk gebied							
1. Lasten	44,5	53,4	58,7	60,1	61,6	61,6	62,2
2. Baten	-1,2	-1,2	-1,2	-1,0	-0,8	-0,9	-0,9
Totaal 2. Watersysteem landelijk gebied	43,3	52,1	57,5	59,1	60,7	60,7	61,3
3. Wonen en Zuiveren							
1. Lasten	104,8	109,8	116,4	116,8	123,1	130,9	137,1
2. Baten	-5,7	-4,0	-3,9	-3,8	-3,8	-3,9	-3,9
Totaal 3. Wonen en Zuiveren	99,0	105,8	112,5	113,1	119,3	127,1	133,2
4. Besturen en Belastingen							
1. Lasten	22,7	25,2	26,4	27,3	28,3	28,9	29,3
2. Baten	-0,2	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Totaal 4. Besturen en Belastingen	22,5	25,0	26,3	27,1	28,1	28,7	29,1
Totaal netto kosten programma's	183,6	202,5	214,7	217,3	227,1	237,6	245,6
80 Dekkingsmiddelen niet zijn de belasting opbrengsten	2,5	3,2	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1
89 Dekkingsverschil	-	-1,4	-	-	-	-	-
Resultaat voor Belastingopbrengsten	186,2	204,3	218,4	221,1	231,0	241,6	249,7
Verontreinigingsheffing	-0,7	-0,6	-0,6	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Watersysteemheffing	-74,6	-80,6	-91,2	-95,0	-98,1	-100,7	-102,7
Zuiveringsheffing	-105,0	-117,4	-124,4	-125,5	-132,3	-140,2	-146,4
Belastingopbrengsten	-180,3	-198,7	-216,3	-221,1	-231,0	-241,6	-249,7
Resultaat (+ = tekort)	5,9	5,6	2,1	-	-	-	-
Resultaat per TAAK (+ = tekort)							
Resultaat Watersysteembeheer	1,2	5,6	2,2	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking algemene reserve	-	-	-	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking tariefseglisatie reserve	-1,2	-4,7	-2,2	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking baggerreserve	-	-0,9	-	-	-	-	-
Resultaat Zuiveringsbeheer	4,7	0,1	-	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking algemene reserve	-	1,0	-	-	-	-	-
toevoeging / onttrekking tariefseglisatie reserve	-4,7	-1,1	-	-	-	-	-

Vanaf 2026 worden beide taken break-even begroot.

<----->

6.2.2 Overzicht van baten en lasten verdeeld naar kostenrubrieken

Begroting 2025 + mjp naar Kostensoort x € 1 miljoen	REK 2023	BnM 2024	BEG 2025	MJP -----> 2026	2027	2028	2029
1. Lasten							
40 Rente en afschrijvingen	31,3	34,0	34,9	36,4	41,9	46,2	51,3
41 Personeelslasten	62,5	69,7	73,0	75,7	78,8	81,8	85,0
42 Goederen en diensten van derden	88,6	94,7	100,8	99,8	100,2	101,3	100,4
43 Bijdrage aan derden	12,7	12,7	14,2	13,1	13,8	15,3	16,0
44 Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	0,3	-1,1	-	-	-	-	-
Totaal 1. Lasten	195,3	210,1	222,9	225,0	234,7	244,5	252,8
2. Baten							
81 Financiële baten	-1,7	-2,0	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
82 Personeelsbaten	-1,7	-0,8	-1,1	-1,1	-1,1	-1,1	-1,2
83 Goederen en diensten aan derden	-4,4	-3,1	-2,9	-2,7	-2,7	-2,7	-2,7
84 Bijdrage van derden	-2,7	-2,2	-1,9	-1,7	-1,4	-1,3	-1,3
85 Waterschapsbelastingen	-177,0	-194,8	-212,0	-216,7	-226,5	-237,0	-245,0
86 Interne verrekeningen	-1,8	-1,6	-2,2	-2,1	-2,3	-1,8	-1,8
Totaal 2. Baten	-189,5	-204,5	-220,7	-225,0	-234,7	-244,5	-252,8
Resultaat (+ = tekort)	5,9	5,6	2,2	-	-	-	-

6.3 Voorgenomen investeringen en toelichting

6.3.1 Investerings (netto)

(bedragen x € 1 miljoen)

Lopende en voorgenomen investeringen													
	per 1/2025	2025	per 12/2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	
1. Waterveiligheid	-0,2	-6,7	-6,8	8,4	7,0	7,0	7,3	-7,2	1,0	1,0	1,2	4,0	
2. Watersysteem landelijk gebied	1,1	23,1	24,2	4,4	5,0	6,3	6,2	6,3	1,7	2,2	0,2	-	
3. Wonen en Zuiveren	16,7	36,2	52,9	81,7	82,3	84,7	84,0	84,3	79,5	81,8	83,2	80,9	
4. Besturen en Belastingen	-	1,1	1,1	1,3	1,3	1,3	1,3	1,1	1,0	-	-	-	
TOTAAL netto investeringen	17,6	53,8	71,3	95,7	95,6	99,3	98,9	84,5	83,1	85,0	84,5	84,9	

Bovenstaand overzicht bevat alle investeringsprojecten die per heden onderhanden zijn en in de toekomst gaan starten. De toelichtingen in detail zijn in de programmaparagrafen te lezen.

6.4 Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans Activa x € 1 miljoen	REK 2023	BnM 2024	BEG 2025	MJP -----> 2026	2027	2028	2029
Vaste activa	302	298	325	450	541	658	678
Viottende activa	74	55	60	63	53	38	26
Totaal	377	354	385	513	595	696	704

Passiva	REK 2023	BnM 2024	BEG 2025	MJP -----> 2026	2027	2028	2029
Vaste passiva	344	328	352	418	480	544	604
Eigen vermogen	22	17	14	14	14	14	14
Voorzieningen	4	3	3	3	3	3	3
Vaste schulden looptijd > 1 jaar	318	308	334	400	463	527	586
Viottende passiva	33	26	34	96	114	152	100
Totaal	377	354	385	513	595	696	704

7 Besluit ter vaststelling en goedkeuring

Het algemeen bestuur van Waterschap Vallei en Veluwe, gezien het voorstel van het college van dijkgraaf en heemraden van 15 oktober 2024,

- overwegende dat de begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2029, na voorafgaande kennisgeving, vanaf 7 november 2024 gedurende 14 dagen ter inzage heeft gelegen;
- overwegende dat in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de netto-kosten per programma en de dekkingsmiddelen alsmede de overschrijding daarvan;
- overwegende dat in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie bepalingen zijn opgenomen met betrekking tot de autorisatie van de uitgaven en inkomsten van de investeringen;
- overwegende dat in 2026 geldleningen nodig zijn en dat hierop, als de renteontwikkeling daartoe aanleiding geeft, kan worden ingespeeld door zogenaamde uitgestelde leningen te sluiten;
- gelet op de artikelen 83 en 100 van de Waterschapswet,

besluit op 25 november 2024 om:

- de begroting 2025 en meerjarenraming 2026-2029 vast te stellen;
- het begrote resultaat 2025 per taak te onttrekken aan de bestemmingsreserve tariefsegalisatie;
- het college van dijkgraaf en heemraden, conform de bepalingen in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie, te machtigen tot kredietverlening van de in het investeringsoverzicht opgenomen reguliere investeringen, waarvan de start van de uitvoering of het moment van aanschaffing is gepland in het begrotingsjaar 2025;
- het college van dijkgraaf en heemraden, conform de bepalingen in de organisatieverordening en de verordening beleids- en verantwoordingsfunctie, te machtigen tot kredietverlening tot een maximum van bruto € 2 miljoen van de in het investeringsoverzicht opgenomen niet-reguliere investeringen, waarvan de start van de uitvoering of het moment van aanschaffing is gepland in 2025;
- het voorstel om aan het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid te verlenen leningen aan te trekken tot maximaal het bedrag van de vermogensbehoefte, zoals opgenomen in paragraaf 5.1.1 van deze begroting, zijnde de volledige vermogensbehoefte van 2025 en 50% van de vermogensbehoefte van 2026;
- de subsidieplafonds 2025 vast te stellen voor de volgende regelingen:
 - Waterbewustzijn op € 290.000
 - Watersparen op € 250.000
 - Stimulering Landelijk gebied op € 50.000
 - Stimulering Stedelijk gebied op € 250.000
 - Ecosysteemdiensten € 300.000
 - Bijdrageregeling Ontvlechten Waterstromen € 1.000.000

Titel Begroting 2025

Pagina 61 van 61

Aldus vastgesteld in:

de vergadering van het algemeen bestuur d.d. 25 november 2024.

drs. ing. K.A. Blokland,
secretaris

mr. S.H.M. Ornstein MCPm,
dijkgraaf